Karinthy Frigyes

Így írtok ti

(válogatás)

TARTALOM

MAGYAR KÖLTÉSZET

PETŐFI SÁNDOR
BARNA KIS LÁNY SZEMÉNEK A...

ADY ENDRE
MOSLÉK-ORSZÁG
LEKÖPÖM A MÚLTAT
TÖRPE-FEJŰEK
ZÁPOLYA ÚR VALLATÁSA

BABITS MIHÁLY, *a klasszikus*
FUTURUM EXACTUM
ANTIK SZERELEM
DANA IDÁK

FÜST MILÁN, *a zord*
EPIGRAMM

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ, *a szimbolista*
„A SZEGÉNY KIS TROMBITÁS SZIMBOLISTA KLAPEC NYÖSZÖRGÉSEI" CÍMŰ CIKLUSBÓL

TÓTH ÁRPÁD, *a finom*
ADY ENDRÉNEK

JÓZSEF ATTILA, *az elképesztő*
PÜNKÖSDI KOLBÁSZ

ILLYÉS GYULA, *a tempós*
KÖLTŐ PÜNKÖSDI ÉNEKE

SZABÓ LŐRINC, *a metafizikus*
PÜNKÖSDI VERSIKE AZ ESŐCSKÉRŐL

MAGYAR PRÓZA

MIKSZÁTH KÁLMÁN, a zamatos
JUBILEUM

BRÓDY SÁNDOR, *a meleg*
EDÁM HANNA

KRÚDY GYULA
BUDAPEST - NAGYREGÉNY
A NEGYVENKETTES ZENÉLŐ MORDÁLY

MOLNÁR FERENC
NDR.
ÁTTÖRÉS PERGŐTŰZBEN

KARINTHY FRIGYES
KÜLÖNÖS ESET

MÓRICZ ZSIGMOND, *a tősgyökeres*
NÉPIESCH
MISKÁROLÓ

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
A VÉRES KÉMÉNY
ÖCSÉM

MAGYAR DRÁMA

BRÓDY SÁNDOR
LINOLEA vagy AGYONÜTNI, AZ IS JÓ
A SZERETOV

MOLNÁR FERENC
A FENE
PARÓDIA AZ ÜVEGCIPŐRŐL

MÓRICZ ZSIGMOND
BÚZAPARITÁS vagy AKI ENNÉL VÍGABB VÍGJÁTÉKOT LÁTOTT, AZ CSAL

KARINTHY FRIGYES
HOLNAPUTÁN KISKEDDEN

MADÁCH IMRE
TIZENHATODIK SZÍN
AZ EMBERKE TRAGÉDIÁJA

KÜLFÖLDI PRÓZA

DICKENS
KOPPERFFY DÁVID

ZOLA EMIL, *a realista*
AZ OLAJ

DOSZTOJEVSZKIJ
ROSZKORNYIFOG

KÜLFÖLDI DRÁMA

IBSEN HENRIK, *a ködös*
A KÉNGURU

G. B. SHAW
JANCSIKA

MAGYAR KÖLTÉSZET

PETŐFI SÁNDOR

Született a Nagy Magyar Alföldön, a Kárpátoktól az Adriáig és visszafelé, egy anyától Sorsharag nevű unokafivérével. Húszéves korában bejelentette a sóhivatalnál, hogy mindenkinek szabadnak kell lenni, magyar szabad, osztrák szabad, olasz szabad, német birod. szabad. Később a Magyar Lánccsörgető Egyesület Részvénytársaságnál kapott alkalmazást, mint főcsörgető, majd a Külső Tavaszmező utcában világítási minőségben működött, a szabadalmazott lángelme-égő társulatnál. Számos óriás jelentőségű felfedezést tett, így például ő jött rá, hogy a szerelem sötét verem, és hogy kint egy mezőn az ember jobban érzi magát, mint egy sötét szobában lecsukva fejjel lefelé, összekötött kézzel. „Csatában esem el, mibe fogadjunk" című versében megjósolja, hogy csatában fog elesni, mely ígéretét be is váltotta. Másik ígéretét „Szeptember végén" című versében, melyben azt írja, hogy nem csatában fog elesni, viszont nem váltotta be. Szobra a Duna-parton áll, fölfelé tartott három ujjával jelzi a közvetlen alatta állomásozó propellerközlekedés másodosztályú menetdíját: - mások szerint viszont arra esküszik, hogy Ábrányi Emilt nem is ismeri, nemhogy ő szólította volna fel a róla szóló költemények megírására.

BARNA KIS LÁNY SZEMÉNEK A...

Barna kis lány szemének a lángja
Idetűzött szívem pitvarába,
Kis halacska szőke Tisza vizén,
Örömében akrát ugrok biz én.

Olyan az ő lelke, mint a rózsa,
De mint az a fehér, tiszta rózsa,
Fehér rózsa az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme.

Barna kis lány, mikor megláttalak
Bennem mindjárt nagy szerelem fakadt,
Megláttalak New York kávéházban,
Mint harmat kökörcsin-virágban.

Kacsintottam, barna kis lány, neked,
De te ültél zordon férjed mellett.
Barna kis lány, te a fényes hajnal,
Férjed pedig a fekete éjjal.

Színművészet a te hivatásod,
Barna kis lány, magyar vagy te, látom,
Magyar az a fényes lelked neked,
Az isten is magyarnak teremtett.

Zordon férjed tojást evett, hármat,
És titokban megcsípte a vállad.
Hej, titokba, te is mosolyogtál,
De hej, bizony, énreám gondoltál.

Beültetek aztán kocsikába,
S elmentetek egy nagy szállodába.
Igaz, magyar szálloda volt az is,
Igaz, magyar a lelked neked is.

Kiskapunál, hej, megálltam ottan,
Reszketett a szívem, rád gondoltam,
Rád gondoltam, remegő szívedre,
Fehér galamb, magyar szép lelkedre.

Rád gondoltam, gondolsz-e most énrám,
Kis kezedet összeteszed mélán.
Megértetted-e az én lelkemet,
Mint a szellő a fényes felleget.

Fehér rózsa az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme,
Barna kis lány, ha te szeretsz végre,
Felrepülök a csillagos égbe.

ADY ENDRE

MOSLÉK-ORSZÁG

(Megjelent német és francia fordításban is)

Jött értem a fekete hajó
Jött értem fekete vizen.
Álom-királyfit, vitt tova vitt
Moslék-országnak mentiben -
Fekete hajó, fekete vizen.

Moslék-ország, hajh, cudar ország,
Hajh, Hortobágy, zsír-szívű rém;
Hajh, Átok-város, Redves-ugar:
Piszok-hazám, mit kapaszkodsz belém?
Fekete vizeken jöttem én.

Vagyok a nyugati király -:
De magyarnak köpött ki a föld
Moslék-ország a nyakamon ül
Engemet Moslék-ország örökölt:
Nyöszörög a hájszagú föld.

Már nem megyek el, fekete hajó
Moslék-ország hagy' örülj, szegény!
Laza ferdinen, laza ferdinen
Fekete vizen, fekete legény,
Hajh, kutyafáját, szomorú legény.

LEKÖPÖM A MÚLTAT

Leköpöm a múltat
A lélek-pókot, a cudart,
Leköpöm a lelkemet is,
Mert visszanyihog a múltba.

Én vagyok Málé király
Én vagyok Málé király
Holdfényes, szelíd arcom
Belelobog a nagy éjbe.

TÖRPE-FEJŰEK

Nem dolgozni jöttem ide
Nem dolgozni jöttem ide
Törpe-fejű, mit akarsz tőlem?

Nehéz munka az enyém
Nehéz munka az enyém
Mi vagyunk az Új Undokak.

De jött hozzám egy törpe
De jött hozzám egy törpe
S kérdezte, mit akarok?

„Ti vagytok az Új Undokak
Ti vagytok az Új Undokak
Menjetek dolgozni ti is.”

Felgerjedt szittya vérem
Felgerjedt szittya vérem
S rászóltam Törpe-fejűre:

Hát maga megbolondult,
Hát maga megbolondult,
Hogy mindent kétszer mond,
kétszer mond?

ZÁPOLYA ÚR VALLATÁSA

Bíztatva hüvelyzem már másnak
Estjét a Minden-bírásnak.
Hűhós, nagy estveledések,
Beh, én mindenről lekések!
Beh kallóznak már simó tenyerek,
Beh félvén-félek, beh mervén-merek!
Szent jóízét bővizű imáknak
Hagyom már mái Zápolyáknak,
Biztatva hüvelyzem már másnak
Estjét a Minden-bírásnak.

BABITS MIHÁLY,
a klasszikus

BABITS BIHÁLY[1]

Született Szegszárdon: néhány nappal születése előtt ugyanis titkos figyelmeztetéssel rávette édesanyját, hogy utazzék Szegszárdra, nehogy „Szegszárdon Születtem, Szinésznőt Szerettem” című leendő versében az alliterációt elrontsák. Már hatéves korában egészen fejlett nyelvezete volt: az iskolában fél kézzel harmincezer olyan magyar szót tudott fölemelni, ami „B”-vel kezdődik, míg iskolatársainak a fáradtságtól már kilógott a nyelvezete. A fogarasi elemi és a verseci főgimnázium nyolc osztálya jártak beléje, azonkívül nála végzett a budapesti tudományegyetem filológiai fakultása. Majd a technikára került, ahol több szabadalmat nyert, újfajta alumínium ige-kötők-, szó-csavarok- és kettősfedelű mondatszerkezetekre, melyek Edisonnak „A modern verstechnika vívmányai és a villamos nagyanyacsavar” című munkájában is fölemlítvék. Nyersei nyőleg a Nyugatnál nyelentek nyeg: legutolsó kötete, a „Főtisztelendő úr, kérem, az esti takarmányszállítás minden valószínűség szerint megérkezik” című, hosszú feltűnést keltett.

A KLASSZIKUS GYOMORGÖRCSÖK CIKLUSBÓL

FUTURUM EXACTUM

Plutó e torzót márványból szoborta
Ó torzók torza, bőrző Dunakorzó
Ó korzók, korza, őrző dunnaorzó
Mint ferde torta és megint retorta.

De Áfrikában fú az ántipasszát
És négerek masszálnak pántlimasszát
És ott az ég oly régi, égi méla.
S tán pápuákok pengetnek poros fát
S nem lesz Nyugat már, sem Fenyő, sem Osvát
S még él Balázs, még él a méla Béla.

---

[1] Az eredeti „Mihályt”-t belügyminiszteri engedéllyel „Bihály”-ra változtatta költõnk, azzal a megjegyzéssel, hogy tehetségtelen keresztapja nem gondolt az alliterációkra.

ANTIK SZERELEM

„S megint előlről...”

A szeretőm fiús, görög leány,
Lányos, török fiú, ki egykor élt,
Ahol tajtékot Aagis öble hány.

És Athenben született auzgewélt,
De most közöttünk jár, bár ő egy antik,
Kihez ma lelkem esdve igy beszélt:

„Ó kancsók kincse, ó görög romantik,
Orsók korsója, drágamívű borsó,
Akit szeretnek Bélák és a Bandik.

„Te tarfejü, tritóni, tarka torzó,
Dús, dőre dátum és dalos dativusz,
Post, penes, pone, praeter, ablativusz.

„Ki bún borongva, barna, bús bajusszal,
Beteg bolyongó, béna bink balán...
És szólt a lány, gradus genitivusszal:

„Mi, hát nekem bajuszom van talán?”
S én szólék: Ó, kegyed mély mívű marha,
Ezt mondtam csak a széphangzás mián.

„De hogyha ezt nem érti, drága mirrha,
Egymáshoz nincs közünk, se végre mátul,
Kegyed nem készült, aztán hol az irka?

„Az ember végre még sincs csupa fábul,
Kegyed nem tudja, mi az asszonánc?
Eriggyen, mert rugok beléje hátul. -
(S megint előlről.)

DANA IDÁK[2]

Lent a lenső lélekuton {Hádesz öblén, [hol a lélek élet - állott (élet - állott, mint az állat) s aspodélosz illatokkal] öblögetve, ablakokba} ablakokba öblögetve, öblögekbe ablakogva és makogva mekegve.

És mekegve és makogva lent a mélybe, $^{2}\sqrt{}$lent az éjbe, hol a kéjbe (éjbe, mélybe, kéjbe, éjbe) Ötven asszony, logarithmus ötven asszony és emelve és kivonva, négyzetekre köbgyökökre, ötven asszony, hetven asszony, százhuszonhét bűnös asszony, ötven órjás amphorába, asfodélosz ötven asszony = bünös asszony, mennyi jött ki, mennyi jött ki.

Százkilencven bűnös asszony, óriási amphorába, $^{2}\sqrt{}$amphorába, rába, rába, rába, majd mekegve, (log) majd makogva, mindörökre, mindhiába, (mert hiába [mind hiába] töltögetve, öblögetve) öblögetve ablakokba, ablagokva, és makogva, öblögekbe[2] és mekegve és makogva, $^{2}\sqrt{}$fogjanak meg, fogjanak meg...

(Megfogják.)

---

[2] Matematikai költemény

FÜST MILÁN,
a zord

Hosszú ideig a „Nyugat” körül lebegett, mígnem a szerkesztő feltalálta a Füst-nélküli Nyugatot, azóta csak gyéren jelentkezik. Az 1905-ik olimpiai versenyen egy 35.04 méteres verssorával ő nyerte meg a távköltés világbajnokságát. Első versei spulnira csavarva jelentek meg, kritikusai még nem végeztek a lebonyolítással, s így verssorainak még csak elejét ismerjük, hátulról visszafelé: állítólag így van értelmük. „Aggok a hideg vízben” című drámájának alapgondolatát a leküldött bányászoknak még eddig nem sikerült felhozni. Jelenleg egy hosszabb verssoron dolgozik, visszavonulva birtokaira, a sarokasztalhoz, közvetlen a Fizető Pincér hófedte csúcsai mögött!

EPIGRAMM

1. sor. Jaj, Uram, engem bántanak.

2. sor. Nekem hideg nyállal kenik homlokom is.

3. sor. És bizonyos tekintetben mindig rúgnak hátulról.

4. sor. Jaj, roppant hideg hagymákat eszek.

5. sor. És nekem kezeim ragadnak.

6. sor. Jaj, tele van a föld bélülről kukacokkal.

7. sor. És most jut eszembe, hogy az ember nem él örökké.

8. sor. Jaj istenem, szerkesztő úr, mit tetszik szólni hozzá, hogy az ember meghal.

9. sor. És fekete földben sötét homokot eszik ragadós gombócokba összeragadva.

10. sor. Jaj, keserű így az élet, azér’ mondom, szerkesztő úr kérem, borzasztó nehéz az ember élete itt ezen a földön, bizony, bizony, s a súlyos angyal letorpad.

11. sor. S fáklyáját lefelé fordítja.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ,
a szimbolista

Született Harsonán, mint „A Hét” belső munkatársa, szerdán, lapzárta előtt két nappal. Még idejekorán megírhatta „Trombitaszonáta” című szezoncikkét. Később az „Innen-Onnan” rovatot vezette: ő volt „A Hét” legelső „Innen-Onnan”-istája. Színházi kritikáit ugyanott végezte. „Négy fal között” című verseskötetével tűnt fel, melyet később „Négy fal, egy plafon és egy padló között” helyesbített kiadásban ismert meg a közönség. Több politikai és közgazdasági szonettet írt: jelenleg a Trombitagyárosok Országos Szövetségének tiszteletbeli igazgatója. Ép és egészséges ember, fiatalabb korában tífuszon ment keresztül, és kétszer a Petőfi-társaságba is jelölték, de mindkét alkalommal csakhamar felgyógyult.

„A SZEGÉNY KIS TROMBITÁS SZIMBOLISTA KLAPEC NYÖSZÖRGÉSEI” CÍMŰ CIKLUSBÓL[3]

Mint aki halkan belelépett.

És jönnek távol, ferde illatok
Mint kósza lányok és hideg cselédek
Kiknek bús kontyán angyal andalog
Mint aki halkan belelépett.

Mint aki halkan belelépett
Valamibe... s most tüszköl s fintorog
Mint trombiták és roppant trombonok
S a holdvilágnál szédelegve ferdül
Nehéz boroktól és aranyló sertül
Úgy lépek vissza mostan életembe
Mint kisfiú, ki csendes, csitri, csempe
S látok barnát, kókuszt, koporsót, képet -

Mint aki halkan belelépett.

VIII

A kis edény.
Oly furcsa és merev.
Aranyhabos tó, emlék-temető
Emlékek ágya, ágyak ápolója,
Mély, puha párna, pincsi, pince, pólya
Emléket emtet, engem temet ő
Fehér és csendes. Ülök rajt, kis ingbe -
És távoli, mély országokba int be
Mint folyt arany és mint ezer ezüst,

[3] Harmincnyolcadik kiadása megjelent a „Modern könyvtár” huszonkétezredik számában

Oly bús, fehér, olyan igénytelen
Becéz, reámnéz és tréfál velem
Mint egy kis fehér legyező,
Csak rátekintek s igy szólok: ez ő.
A jó, szelid, a kedves, pici teknő -
De néha megnő -
És néha horpad s néha szétreped
És szerteszökken szörnyű fergeteg
És a homályban bőszen harsonáz
És akkora már, mint a ház
És ordítunk és sírunk: diadal
És ilyen fiatal
S mint kürtök öble s vérző trombiták
És néha vág.
És néha vég.
És néha olyan, mint az ég.
S mint longa, linga, lunga, lenge lég
(Még, még.)
És borzadunk az égbe, nyögve, sírva
És néha néz ránk -
És néha olyan, mintha verset írna.

XIII

Én nyafogok
Az életben, mint kevesek
Én nyifegek
Távol mezőkön bőrző levesek
Én nyühögök
Valami van, valami nincs
Én szepegek
Valami kósza, kótya kincs
Én szüpögök
Az éjbe, későn és korán
Én szipogok
Az orromon, e roppant trombitán.

TÓTH ÁRPÁD,
a finom

ADY ENDRÉNEK

Mester, egy ifjú agg, setétlő, béna, sánta
Szól félszegen feléd, motyogva és szeliden:
Kinek halk nyála folyt, borongó, furcsa ívben
Olvasva énekid a vénhedt utcasárba...
S ki elmekegte őket, nyifegve csendesen,
S halk, holdas esteken, vetvén a keshedt ágyot
Te szent nagy Fenekedbe beléomolni vágyott
Málé kis inasod én szörnyű Mesterem.

Alázattal, szeliden, ki ünnepelni jöttem
Könnyes, fakó szívemmel és trottyos térdemen;
Mely úgy fáj alkonyatkor, csúzos bokámba lenn,
Mikor elaggott felhők boronganak fölöttem.
Mert isten vagy, csekélység, és két isten és három
Oly bús, kietlen mindegy... s eszembe jut a tantim,
Ki egyszer látott téged a pályaudvarban kinn'
S szegény, jó grószpapa, ki ellenőr Parádon.

JÓZSEF ATTILA,
az elképesztő

PÜNKÖSDI KOLBÁSZ

Mennyei kolbászok
Döfölődtek szívesen,
Gyémántlencsét rágott
Két fúrása szívemen

Hóttig heverészek,
Egyszer se hibázok,
Hótom után angyalokkal
Vígan parolázok.

ILLYÉS GYULA,
a tempós

KÖLTŐ PÜNKÖSDI ÉNEKE

Lankákon ballagok, alattam a szürcsölő trágya-
Lepte jó Föld szuszog, ballag velem, lép
Nagyokat öreg paraszt, botjára is támaszkod-
Va, integet felém, ahogy járok rajta
Kedvesemmel, olyan ez a homok, amin
Járok, dunántúli magyar föld,
Ráncosarcú, nagybajuszú, csipásszemű
Öreg, hümmög és krákog és köp
És ahogy ballagunk, billegünk,
Megállok, nem veszi észre
És kiballag ballagó lábam alól
És továbbsétál és én a levegőbe maradok.
És nézek utánna, nyetenye, riska hé,
Hová szaladsz, de nem fordul meg,
Így vádolok, kaszálva a légben,
Pünkösdre virradó magamtermette szarkaláb.

SZABÓ LŐRINC,
a metafizikus

PÜNKÖSDI VERSIKE AZ ESŐCSKÉRŐL

Egy kicsit esett ma délután,
Mentem a körúton át,
Jött szembe egy masamódlány,
Egy polgár és két kalmár.

„Jót tesz a termésnek a zápor”,
Mondta valaki ezt
S lelkemben e szóra kinyílott
Egy mélység s több Mount Everest.

Vérzápor és gennyzivatar volt
Az egész történelem
Harcolt Ég és Pokol és Dögvész,
Tűz és Víz és a többi elem,

Anyag és Erő és Elektron,
Rádium és tatai brikett,
Lent a mélyben Másodfokú Egyenletek
Nyaldostak véres sebeket.

Pünkösdkor tüzes nyelvek
Zuhogtak az égből alá,
Naprendszerek pofozták egymást,
Két rostélyos egymást falá.

Így dudolásztam magamban
S gondoltam, meglepem Erzsikét,
De nem volt nálam elég pénz
S inkább írtam egy versikét.

MAGYAR PRÓZA

MIKSZÁTH KÁLMÁN,
a zamatos

JUBILEUM

Múltkori számunkban 27-ik cikkéig érvén el az író, mint értesülünk, az egész ország lázasan készül negyvenéves írói jubileumára, melynek védnökségét gr. Apponyi Albert őmtsga vállalta. Az ünnepelt kitűnő, aki a készülő meglepetésről természetesen mit sem tud, ma a következő levelet intézte lapunk ősz szerkesztőjéhez.

Kedves Szerkesztőm és
Kenyeres Pajtásom!

Azt tartja a közmondás, hogy: „öreg legény, fakó bocskor". Azt pedig már a mi öreg Beőthy Aldzsink se tagadta soha, hogy, mondok, a közmondásnak igaza van. Hát bion (amúgy palócosan) ilyen öreg bocskor volnék már én is, isten kegyelméből, kedves Szerkesztőm, meg pajtásom, az úrban. Eszébe juttatják az embernek az ilyesmit, mondogatják, hogy: „negyven éve ír már a mi Kálmánunk" - osztengat rájön az ember nagy csudálkozásokkal, hogy elment az az idő magátul, mint tottal a vaskarika.

Most eszmélek csak, hogy megkaptam az írásodat. Nagytudományú levelet írtál, régi pajtásom, mint az egyszeri ember. Hogy aszondod, így meg úgy, írnék valamit magamrul, negyvenéves írások után. Mert itt is, ott is beszélnek negyven évről, ünnepről, rendezőbizottságról, meg új kiadásról, de mindezekről én nem tudok semmit.

Negyven év? Úgy vagyok én ezzel, mint a két máramarosi felcser, akik egyszer belejutottak a konstantinápolyi padisah háremébe. Asszonyt szerettek volna látni, de az öreg Mohamed már akkor se kedvelte a magyart. A mi embereinket megfogták, vitték a padisah elejbé.

Persze, haragudott veszettül az öreg. Sorbaveszi elméjében a büntetések válogatott sorát. (Volt, isten segedelmével, elég.) Egyszer aztán nagy eltökélés ül ki a mennyei ábrázatjára: - rendezkedik is rögtön: vinnék le a két magyart a gyümölcsös-kertbe. Keresné ki ott mindenik magyar azt a gyümölcsöt, amelyik legjobban megfelel a szájaízének. Jönne vissza aztán a gyümölccsel a szobájába.

No, úgy is lett. Visszajön csakhamar az egyik magyar, s hoz a kezében nagy várakozásokkal egy szép, hamvas duránci szilvát: - gömbölyűt, mint valami piros pici száj. Rendeli erre a padisah: fektetnék le a magyart, kötöznék oda a padkához: - gyömöszölnék bele az orrába a szilvát.

Le is kapják a mi emberünket, oszt kezdik az operációt. Jajgat szörnyen kínjába a magyar, a padisah pedig terpeszkedik a padon, s elégedetten nézi az eljárást. Hát a legnagyobb jajgatások közepette egyszerre csak széthúzódik az ember ábrázatja, néz az ajtó felé, és torkaszakadásból kacagni kezd el, de úgy, hogy még a könnyei is potyognak.

Nagyramered a padisah szeme, és dühösen rivall rá az emberre: mit nevet? Az meg kinyújtja kezit, és fuldokolva a nagy derültségtől, hebegi kacagva:

- Ott... ott jön - a társam - a társam - egy görögdinnyével!!...

Hát bizony, így vagyunk, mi magyarok, kenyeres pajtásom. Azért ne is beszéljenek nekem jubileumról, meg új kiadásról, meg ezerkétszázhúsz forintról, ami eddig összegyűlt (nemzeti adakozásból! mintha bizony adakozna a nemzet!), mert én azzal úgy vagyok, hogy sehogy se vagyok. Írtam-e, nem írtam-e, negyven esztendeig: a kisujjam tudja, meg a mátészalkai esperes.

Tudtok is ti gyűjteni, ti fiatalok! A jó Beőthy Aldzsi (már én csak így hívom) az tudta a módját, isten nyugosztalja érette. Mikor a mi nagy Jókaink negyven esztendőkig írt volna, velem együtt ment el Tisza Kálmánhoz (ott lakott a régi Postaház utcába: - ma susztermester lakik ott - a mai miniszterelnöknek nem kell lakás: Bécs a rezidenciája!) - mondom, oda megyünk Tisza Kálmánhoz, oszt' csak rászól az Aldzsi: „Kegyelmes uram, nem így kell azt csinálni. Hanem guberáljon ki az állam százezer pengőt a mi Jókainknak, mert, mondok, százezer pengő sok van az állami kasszába, de Jókai csak egy. Legföljebb kettő!"

Ki is guberáltak. Hát azért mondom, nem tudok én semmit erről az én negyven esztendőmről.

Hanem, íme, elfecsegem megint a drága időt. Bocsánatodat kérem, kedves bátyámuram meg írótársam, de nekünk öregeknek, tudod már, nekiereszkedik olykor-olykor a tollunk. No, áldjon meg az isten, aztán el ne felejtsd a te öreg barátodat

a jubilánst

P. S. Tisztelt Szerkesztő Úr! A fenti levelet a tárcarovatban tessék kiadni, vasárnap, nagyított betűkkel. A száz koronát postafordultával szíveskedjék folyósítani. Húsz koronát kérek külön a levélben előforduló adomáért, amelyet át kellett alakítanom. A humort beleszámítom a száz koronába, de a levél végén lévő ellágyulásért tíz korona többlet számítandó be.

Kiváló tisztelettel
Fenti

BRÓDY SÁNDOR,
a meleg

EDÁM HANNA

Novella

I

Az asszony, estvelen, lement a lovakhoz, és mézes cukorral csiklándozta a fülüket. Jó volt a lovakhoz - szépen, de csak finoman, fölénnyel keveset -, ám akkor estve volt, férje bent tarokkozott, zsíros kártyával a pöszmegi birtokot ették nagyurak, asszonyevők, nehézjárásúak. Hajnalban kijött az ispán.

- Maga jőjjön be - mondta neki. - Kellene maga. Nekem.

Az ispán nehézbeszélésű ember volt, karakán magyar, felvidéki, de Helsingforsban - mondják - furcsán szeretett egy frank grófnőt, nem átallta, pedig bírta. Most lót evett néha, elment.

Az asszony - Annának hívták, de szép teste volt, tudta -, Anna még bement akkor a szobába, megsiratta a macskát - Lefkovics - kicsi könnyeket sírt, nem komolyakat. Két bölömbarackot evett, héjjában, úgy szólt oda az emberének.

- Én most elmék. Innen. Egészen elmék, magának. Maga ezt érti?

Hagyta, legyintett, de később meghalt bele, nem bánatból, talán bosszantásból, kis szerelemmel.

Anna még csomagolt reggelre kelvést, fülbevaló beléndekolajat csomagolt, rucát, a kövérjét. Kis prémsipkát, jó az télire, férfinek. Kislányát is ápolá képén, becézte asszonyság, lúdzsíros kenyérhajat vetett oda.

- Te meg maradsz, te. Majd, akkor, az apádnak. Az apádról.

II

Gyertyaszentelőhöz télire vastag dinnyét cukrozott, de már tíz éve volt, ispánéknál, elhagyta magát.

Falusiasan bekötözé fejét, az ispánt ette vala, mi tudtuk, nem rosszaságból, kellett. Vért hányt, eldalmahadott, nem baj. Vonta a lábát, egy reggel, erdőben, két oláh esztergályosok, igen megszerették volna.

- Fikarc - mondta nekik, nem mérgesen, elnézően. Aznap krétás lepényt tett a gyomrára. A püspök - lánykorában bérmált, öreg - ótta pedig. Nagymagas pap volt, csakhogy a dunyhákat szerette kiváltkép, iharos dunyhát rakatott dereka alá, pászmás csipkével, degeszre tömve. - Asszony, az asszony - pöszmögte még. - Vissza kellene, vissza. Oda.

Még elbúcsúzott, de már ment, míg csókolta, vissza, oda.

III

Az orvos őszre behozatta a dágványt, kellett az üszőnek, miegymás. A bégek is fel voltak kapatva, szájrágásban kicsipkézték a nyelvük, más hiba nem volt. Tíz évig így volt mindig, azóta.

Akkor, tíz év után, nem előbb, estenden jött haza az asszony. Bement a hálószobába, a férje már lefeküdt akkor. Nem bántotta, helyet csinált magának. Két régi befőttet evett, haluskamártással, kevéssé; az ágyban. Ikrás bort ivott rá, májat, gombócosat. A kislányának is adott, szájból. Mikor fölébredt volna a hitese, átemelte hozzá a lányt.

- Most én itten maradok, most - mondta még. - Ezt meg kedvellje, ezt. Maga, ezt. Ma. Ga. Ga. Gá. Gá, gá, gá.

Gágogott, de asszony, erős, érteményes, még elaludt, lábát felhúzta, Anna - mondják - és szép szelíden.

KRÚDY GYULA

BUDAPEST - NAGYREGÉNY

MÁSODIK FEJEZET

Európában jobbra, a harmadik zsalugáter mellett állott akkor egy kocsma, félig a földben, melyben régi kisasszonyok délután strimplit hímeztek, és az eresz alatt Knezmicsné fekete macskája poros akácfákról és a dűlőút végén korhadozó fakeresztek ódon zenéléséről ásítozott. Hatkor megszólalt ebben a kocsmában egy kis princesse, régi kőrisfából, ennek a fejében apró zenélő szerkezet volt, és ezt zenélte: „Du hast mich nie geliebt, Augusztin."

Délután Knezmicsné és a régi kisasszonyok promenádére indultak, végigsétálták a redut környékét, aztán letértek a Városerdőn túl, a Tattersall felé.

Ottan éppen repülőverseny volt, Knezmicsné és a régi kisasszonyok a hatos fészer előtt álltak meg, és benéztek. Székely, a kurátor, betessékelte a régi kisasszonyokat, és megmutatta nekik a repülő masinát.

Ódon, tömör masina volt, a harmincas évek patinájával. Két szárú felülete kalotaszegi varrottas bádogból tompult; rozsdás, régi vasak tartották össze a kedves, otthonos, nyikorgó szerkezetet. Ilyen régi, harmincas repülőgépe az egész városban csak neki volt, a „főúrnak", ahogy nevezték. Az ülés barnásvörös, nyűtt bársony: két kis ablaka, amin az utas kinézhetett, pókhálós üveggel; - az ablak peremén muskátlis cserepek. Kormánylapátját egy csepeli tutajból eszkábálták oda; a kormány szélén még rajt' ült egy öreg tót, akit ottfelejtettek, és olyankor, mikor a gép döcögve és nyikorogva felszállott a levegőbe, az öreg tót furulyázni kezdett. A légcsavarra - régi zsalugáterekből eszkábáltatta össze az uraság - nefelejtseket hímeztek régi kisasszonyok, könnyhullatások között: a légcsavar szélén, olyankor, mikor repült, két kékdolmányú hajdú ült, hosszú féderes ostorral és zsalugáterrel - ezek néha rávágtak a motorra, ha elakadt, különben keveset beszéltek, hanem a bajuszukat pederték. Teteje is volt a gépnek, jóféle, illatos kecskebőrből, amin régi rovátkák sorakoztak.

Ilyen volt a „nagyúr" masinája. Ha útra kelt, a két hajdú belevágott a kis kávéfőzőbe, ami motorul szolgált: ilyenkor a harmonikás ferde kéményen fekete füst szálldogált fel a kékséges égbe. Nagy döcögve és nyikorogva felszállott a masina - ferdén mászott a levegő kátyújában, berregett a gőzdaráló, a muskátlik lebegtek, a hajdúk zsalugátereztek... aztán egyszerre megállt az egész miskulancia. Ilyenkor régi, színvas létrát támasztottak neki, és a régi kisasszonyok lesétáltak ezen a létrán - földre, mint az angyalok.

A NEGYVENKETTES ZENÉLŐ MORDÁLY

Harctér, 1916.

Egy napon Szindbád arra ébredt régi, mahagoni ágyában, hogy elfelejtette a mályvaszínű dáma nevét, akivel aznap találkoznia kellett a Normafa alatt.

Ebben az időben Szindbád lelkében nagy változások voltak észlelhetők, amikről ő maga is tudott. Valamely hatással lehetett rá bizonyára az a régi könyv, ami fehér nachtkasztliján feküdt, s amit az este olvasott, de nem értett.

Igen régi dolgokról volt szó ebben a könyvben, melynek címlapjából egy szép este Szindbád fidibuszt csinált, s így a dátumot nem volt módjában megállapítani. De lehet, hogy már egy vagy két hónap is eltelt azóta, hogy ezt a könyvet valami régi levente vagy íródiák megírta: valami gorlicei vagy milyen áttörésről volt benne szó, úgy látszik - és Szindbád az áttört strimflikre gondolt, amit a régi Spenót utcában látott egyszer, a „Gerlicé”-hez címzett fogadóban. Azonfelül valami negyvenkettes ágyról is beszélt a szerző, de Szindbád nem tudta eldönteni, hogy látta-e azt az ágyat, azokban a vidéki vendéglőkben, ahol gyakran megfordult, s ahol finom dámák cipellőjéről és parfümjéről álmodozva, sokszor feküdt egyedül és elhagyatva. Ebben az időben Szindbád nem volt jókedvű.

Ebéd után a találka helyett (mivelhogy a mályvaszínű dáma neve még mindig nem jutott eszébe, és mivel restellte volna ezt elárulni) még egyszer megnézte azt a könyvet Szindbád, és végleg lemondott róla, hogy eszébe jusson, miről is lehet benne szó.

Különben is Szindbád nem szerette az effajta régi könyveket: ő az illatos és patinás jelent szerette, a pillanatok örömeit, egypár barátot, akikkel elbeszélgethetett a napi eseményekről, színésznőkről, Füredről, holdas estékről és krizantémumokról, miket kesztyűs kezek nyújtanak ki a szála vasrostélyán keresztül. Éppen azért elhatározta, hogy ma bemegy a New Pilvaxba, egy ábrándos Zerkovitzgavotte-ot meghallgat, és korán lefekszik.

A barnult asztalok mellett már ott ült a rendes társaság. Degré Alajos, Kuthy, Pákh Albert, Vay Sándor, Vachott Imre, Lakatos László, Balassi Bálint, Molnár Ferenc, Tinódy Lantos Sebestyén Károly és a mindig graciózus, mindig illatos és finoman mosolygó Jules Bakti, a „márki”, ahogy maguk között nevezték. Régi, nehéz ezüstkanalak csilingeltek finoman a régi csészékben, melyekben a régi, ódon kávé füstölgött - egyesek régi, patinás sonkát ettek tojással. A zenélőóra finom kis hangja az „Irigylem a kannibál nőt” kezdetű valcert ismételgette.

Szindbádot felcsillanó szemekkel fogadta a kis társaság. Lakatos László éppen Laborfalvy Zsazsáról áradozott, aki a Teátrumban éppen tegnap alakította egy merész, modern eszmékkel harcoló, aktuális dráma hősnőjét: mindenki irigyen hallgatta az előadót, mert köztudomású volt, hogy verset írt egy olasz grófnőhöz, amit az illető nem kapott meg, mert a levelet visszaküldték a határról, „Kriegszensur durchgelesen und rückgesandt” felírással. Senki sem értette a társaságban, mit jelent ez: hát már nem lehet olasz grófnőhöz verset írni?

- Ma egy furcsa, régi könyvet olvasék - kezdte el Szindbád gondolkodva. - Szeretném, ha volna közületek, aki megmagyarázná nekem, mit jelentenek egyes dolgok, melyeknek érteményét fel nem foghatom, nem lévén járatos a régi kultúrhistóriában. Valami gorlicei áttörésről van szó, ezt még megértém, mert az áttört strimpfliket kedvelem - ami a drótakadályokat illeti -

- Ez csak a krinolinszoknya drótja lehet - vetette közbe L. László -, nem tudnám, mire lehetne még a drótot használni ezenkívül.

- Hanem a negyvenkettes ágy, vagy ágyú, az mi lehet? - tűnődött tovább Szindbád.

Ezen hosszan vitatkoztak, mindenki más verziót tudott - egyik gáláns történetet mondott el valamely úri színésznőről, akiért a Városmajorban két testőrkapitány duellált. Egy holdas este aztán a régi Rondella körül spinétet ivott holmi szerelmes poéta, szívére szorítva a dáma csipkés legyezőjét.

Végre Balassi, Molnár F., Sebestyén kezdett beszélni, és elmondta, hogy az ő nagyapja szólt neki valami háborúról, ami nagyon régen volt ezen a vidéken, talán két éve, vagy még több - és hogy akkor ez a negyvenkettes nem is fekvőhely, hanem mordály volt, fustély, vagy karabély, vagy mi, amit a régi, régi katonák használtak.

- Mordály? - mondta eltűnődve Szindbád - úgy képzelem, hideg báli éjszakákon használták, a városon kívül: piros, kopott lakkal volt befestve, csikorgó fogantyúkkal - szőke leányfej volt ráfestve, akvarellben, két kis galambbal - és egy kis ezüstlánc lógott róla, amit, ha meghúztak, a mordály muzsikálni kezdett - O du lieber Augusztin -

- Zenélő mordály - sóhajtott László merengve -, istenem, milyen szépek voltak ezek a régi dolgok... Istenem... a huszadik század... ezerkilencszáztizenhat... mért nem éltem akkor... mért kell nekem ausgetippelt a negyvenes években élni, közvetlenül a szabadságharc után, sré vizavi a Biedermeiertől...

- Igaz... miért kell... - sóhajtották együtt... és kívülről, a Rondella felől bólogatott a visszhang - „hát miért?”

MOLNÁR FERENC

NDR.

Első hatezer oldal

I

Egy pesti fiatalember ült a Központi-kávéház teraszán, közönséges fiatalember, és arra gondolt, hogy a menyasszonyával való szakítás, hálaistennek, minden különösebb vérzés és fájás nélkül fog menni, annál is inkább, mivel ő nem egy író vagy művész, akinél esetleg nagyobb emóciókat vált ki és mélyebb nyomokat hagy az efféle dolog, hanem egy egyszerű ügyvédjelölt. Ez a fiatalember ugyanis *nem* volt író, hanem ügyvédjelölt volt, erről szerző garantál és becsületszavát adja, annyira nem volt író, hogy inkább utálta az írókat.

De a menyasszonyát utálta legjobban a világon.

II

Zerkovitz Ella, az előbb említett fiatalember menyasszonya, nem az a nő volt, akibe az ember beleszeret. Az a nő se volt, akibe nem szeret bele az ember, inkább az a nő volt, akibe vagy beleszeret az ember, vagy nem szeret bele, mégis beleszeret. Zerkovitz Ella az a nő volt, aki egyszerűen nem fontos, aki után az ember megfordul az utcán, de miután megfordult, már nem tudja, miért fordult meg, és legjobban szeretne visszafordulni. Többnyire vissza is fordultak a férfiak. Ha lett volna valaki, aki Zerkovitz Ellával mélyebben és behatóbban foglalkozott volna - aminthogy ilyen eddig még nem akadt, és nem is fog akadni -, az meglepetve vette volna észre, hogy Zerkovitz Ella egészen közönséges kis tucatnő, egy hajderekata, egy gyerünkcsak, egy kis mittudoménmilyen, egy kis úgysebánom és fogalmamsincsrólamiféle és így tovább. Egyébként feltűnően csinos, de alapjában véve meglepően csúnya leány volt, inkább buta, mint szép és inkább szeplős, mint jó tanuló. Egyik lába tíz centiméterrel rövidebb volt, mint a másik, de ezt nem igen lehetett észrevenni, mert viszont a másik lába tíz centiméterrel hosszabb volt.

III

Andor kinézett a kávéház ablakán, és még egy konyakot rendelt. Most, hogy végleg szakított a menyasszonyával, úgy érezte, hogy még maradhat egy-két hónapig. Alapjában véve nagyon okosan tettem, gondolta magában elégedetten, hogy ezt a dolgot leráztam a nyakamról. Olyan világosan látta most, mint még soha, hogy milyen közönséges, ostoba, rossz szívű, csúnya, jelentéktelen kis vacak volt az ő menyasszonya. Kis vacak, mondta magában, vaccak, két *c*-vel, az én kis vacakom, rongyom, senkim-benkim, szívvérzés kis vacaka, nem is szabad vele törődni, édesanyám, kisanyám. Juj, de örülök, hogy vége, mondta, sírni tudnék örömömben.

És belesírt a kisimbiszbe, kisírta a kisimbisz közepéből azt a kis szardíniagyűrűt és jajistenem, mondta, de örülök, hogy nem vagyok egy afféle rongy szentimentális ember, mint az a büdös hulló falevél a Zerkovitztól.

A pincér hozta a konyakot.

Második húszezer oldal

I

Egy konyakot rendelt, és kinézett a kávéház ablakán. És hát nem és nem, tűnődött magában Andor, reggelfelé, miután harmincnyolcadszor ölelte magához szerelemtől reszkető, meztelen testét a nagyhercegnőnek, aki rábukott az utcán, és nem akart lemenni róla, és ide is velejött, a szuterénhelyiségbe, ahol már egy fél éve várták a reggelt, mert úgy volt, hogy Andornak reggel sürgős dolga volna a hivatalban. És hát nem szeretem, hát mi ez, azt az utolsó, piszok kis nőt, mondta ijedten - de hát akkor honnan ez az irtózás, ez a közöny bennem ezzel a kis nővel szemben, akivel csak harmincnyolc éve élek együtt, még csak kilenc gyerekünk van, és én máris csömört érzek? No de most már biztos, hogy egy utolsó nő az a Zerkovitz Ella, egy senki, jaj de rájöttem erre, de rájöttem, istenem, de jókedvű vagyok, de kiismertem azt a Zerkovitzot, azt a dalköltőt, mégiscsak egy hallatlan, hogy eszembe se jut többé, hogy az ember így tönkremenjen, így, ilyen utolsóan, hiszen nem is olyan szép ember az az Ányos Laci, hogy ennyire fájjon, csak mikor a saját dalait énekli, csak akkor szép, de énnekem nem kell, nekem nem, ha idejönne, elszaladnék, csak megdöglök bele.

Felhúzták a nagy csillárt, a biliárdasztalon harmatosan csillogtak a friss golyók. A kék hegyek mögött lassan, méltóságosan kidugta fejét a fejeramt.

- Fizetek - mondta. De már tudta, hogy Ányos Laci mélységes szép szemeiben is csak a menyasszonyát szereti. Mit ér, hogy dalköltő, mit ér minden. És lassan, élvezettel megnyomta a revolver ravaszát.

II

Rendelt még egy ablakot, és kinézett a konyak kávéházán. Most már szelíden és csendesen mosolygott; mint egy kisgyermek, aki tudja, hogy mi illik, csendesen és okosan figyelte, vizsgálta önmagát. Öreg, illedelmes csecsemő lett, már csak Ányos Laci és a menyasszonya iránti véghetetlen, tépő közöny élt benne, az az érzés, hogy teljesen megfeledkezett róluk, és hogy már nem bánja őket, és már úgy unja az egészet, ezt a dolgot a menyasszonyával, mint a dögöt - minden más kiszáll belőle. És okosan, kedvesen, szelíd mosollyal figyelte, kicsit gúnyosan figyelte, hogy patakzik elő két szeméből a véres könny, és hogy bömböl elő a torkából a sivalkodó sírás két óra hosszat, megállás nélkül. Szerelem múlásán ne fogjon el bánat, énekelte zokogva, és pokolian mulatott rajta, hogy ez hogy meghatja őt, és azt is, hogy ha nem szeretsz, mért csaltál meg, és felállt, és egy slukkra felhajtotta a marólúgot, pedig igazán nem egy szentimentális ember volt.

- Fizetek - mondta, és csak aztán esett össze.

Harmadik negyvenezer oldal

I

Utolsó napja így telt el.

Ablakolt még egy rendeletet, és kikonyakolt a könyökömön. Most már tudta, mit kell tennie. Csendesen felállt, felment a negyedik emeletre, becsöngetett egy Weisz nevű óráshoz, de mielőtt az órás kijött volna, visszament a harmadik emeletre, és a pénztárcáját betette az ablakmélyedésbe. Aztán a közoktatásügyi minisztériumba hajtatott, kedvesen elbeszélgetett a portással, és szelíd, bánatos hangon szalámit kért tőle. A szalámit átkötötte piros szalaggal, de nem adta postára, hanem gondosan becsomagolta a kefék közé. Pontosan kifizette és elküldte a kocsit; kicsit, nem sietősen sétálgatott a földalatti villamos két állomása között. Fél négykor megnézte az óráját, elmosolyodott, felment az Aradi utca 42-es számú házának harmadik emeletére, a házmestertől elkérte a kapukulcsot: és közben, míg odaadta, megette a stamperli meszet.

És egyszerűen, minden póz nélkül felkente füleire a spenótot.

II

Az orvos azt mondta, hogy tudományos szempontból az eset elég rendkívüli. Csak úgy történhetett meg, hogy Andor, mikor aznap este bement a kávéházba, nem vette észre, hogy Pest a Szélesség 0 fokán lévén, az éccaka hat hónapig tart. Az ötödik hónapban már észrevett valamit, de akkor úgy gondolta, hogy most már nem érdemes hazamenni a kávéházból, hisz egy-két hónap múlva hajnalodik már, és megspórolhatja a kapupénzt. De szervezete nem bírta az éjszakázást.

Egy perccel az agónia előtt az orvos a beteg szája fölé hajolt és megkérdezte:

- Legyen őszinte - a menyasszonya miatt ölte meg magát?

Andor csendesen bólintott. Az orvos eltűnődött.

- Szép leány? - kérdezte aztán tiszteletteljesen. A haldokló rettentő erőfeszítéssel biggyesztette fel száját.

- Ízlés... dolga... - lehelte alig hallhatóan - nekem... nem tetszik...

Annak a hordárnak, aki a gyászjelentést felvitte a lapokhoz, elöl hiányzott az egyik foga.

ÁTTÖRÉS PERGŐTŰZBEN

Sajtóhadiszállás

A lafettáknál három tiszt áll, és valamit integetnek a kezükkel: előrebökik az ujjukat, aztán megint visszarántják - innen, a két fa között, ahol autónk áll, úgy néz ki, mint a svédtornázás, vagy mint mikor valaki az ujjait ropogtatja és számol. És mikor előrebökik az ujjukat, azt mondják „meg” és mikor visszarántják, azt mondják „glesz”. Ebből annyit hallani végre, hogy „glesz”. És minden „glesz” után egy sipító hang így tesz „zimm” - úgy, hogy az egész összefolyik és így hangzik „gleszim”.

Most ez a gleszim van itten, az egész világ gleszim és mindenütt, északon és délen. Franciaországban és az ír partokon azt mondják egymásnak: gleszim. Ez, úgy látszik, így van.

Ezt a gleszimet úgy hívják hivatalos nyelven: pergőtűz.

Az ezredes megáll előttünk, és valamit csavar egy tárgyon, aztán fölemeli és körösztülnéz. Visszafordul és int, nem értem, mit mond, a sofőr érti, és lassan megindul. Az ezredes fölemeli a kezét, mintha egy láthatatlan drótot fogna meg a levegőben, szinte hallani lehet a drótot, amint így tesz: ssss.

Most egy dombra érünk, aminek olyanféle formája van, mint egy széknek - a szék támlája kifelé van fordítva, három egyenes fa, amin keresztül ki lehet nézni, és lent terül el a síkság, mélyen alattunk, egészen a láthatárig, ahol vékony vonalak húzódnak. Az ellenséges lövészárkok.

Ha így nézi az ember, semmi különöset nem lát rajta - egy nagy tepsi, aminek a széle föl van kunkorítva, és az egész be van kenve zöld vajjal. Elöl, közvetlenül alattunk az ágyúk és az ágyúk előtt, kis távolságban egy vastag, tömött, töltésszerű vonal - az összecsavart lepény, a tepsi szélén. Ez a lepény a mi gyalogságunk.

Az ezredes odajön, és udvariasan köszön. Bátorítóan mosolyog ránk. Wir werden etwas sehen, meine Herring. Így mondja Herring, vagy legalábbis így lehet érteni. A sofőr megmagyarázza, hogy támadás lesz; a szemben levő állásokat, amiket hat hónap óta tart az orosz, el kell foglalni.

Kimászunk a két fa széléig, most a szék támláján himbálózunk és lenézünk. Előttem egy fű áll, és néz.

A gleszim most egészen lent van, mélyen, és már csak úgy hallani: szi, szi. Fél óra telik így el. Erős, kis robaj hallatszik, nem túlságos. Egyszerre, mintha remegni kezdene a levegő. Valaki meglök, mond valamit nem hallom, csak a szája mozgásából értem, hogy most, most, nézzek minden szememmel.

Kinézek. Nem látok semmit, a meine herring sem lát semmit. De igen: a tepsi szélén a lepény mintha lassan mozogna: fortyog és fölfúvódik, mintha begyújtottak volna alája. Aztán óvatosan kifordul, rá a tepsire és szélesedik. A fortyogás egyre nő, brumm, brumm, így tesz. Meine herring.

De csak ezt hallom és ezt látom, és közbe a fűre fölmászik egy katicabogár, óvatosan dörgöli a lábait. Az egész világból, a gleszimből és a tepsiből és herringből, ez a katicabogár dörgöli a lábát, és egy percre elszörnyűködik az ember. Milyen furcsa. Ma egy éve a Margitszigeten

ültem, és kávét ittam, és a pincér azt mondta: alásszolgá, urasága. És a kávéház még most is megvan, és az emberek ülnek, és málnaszörpöt isznak, és irodalom van, és azt mondják: Kovács úr, eljön a színházba? Kovács úr szívesen szokott színházba járni, ma mért nem jön színházba, Kovács úr? - és Kovács úr, doktor úr, azt mondja: igen, esetleg, kellemetesen, miért ne, doktor Doktor úr. Hol van ez? Mi volt ez? Szavakban beszélnek. Múlt héten egy feldspitálban láttam azt a pincért, be volt lőve a melle, de nem akart feküdni, három napig ült egy szétlőtt ágyú csövében, és folyton tüzelt, már belelőttek, lőtték az ágyút, a földet, pincért, de a pincér hangosan nevetett, és egy hosszú rudat kidugott a csőből, amire az volt írva: „Az Est" - és vicces kuplékat mondott, és néha csendesen azt mondta „idi samjám", így mondta „idi samjám", de az „idi samjám" nem gyött.

Igaz volt az, hogy éltem és kávéház volt és újságok, amikbe írtam és csészék és emberek?

Most nem erről van szó. A sofőr lehozza a csokoládét az autóból, terít nekünk, és ő is szürcsölni kezd. Párnát tesz alám, hogy jobban kihajolhassak, és mozog a fejével, hogy nézzek.

Nézem.

A lepény már kifordult, és lassan szétterül a tepsin. Most kiderült, mi volt a lepényben: zöld piszke volt benne, ez a mi hetvenhetesünk. És néhol egy szem mazsola kiesik a tepsi szélére, egy piros vagy barna mazsola, és akkor két fehér mazsola odaszalad, beteszik a hordágyba, és hátraviszik. És közbe gleszim és megint gleszim.

De a másik oldalról is forog valami: cukrozzák a lepényt. A gépfegyver mint a filmek perforációsgépe, működni kezd.

Egy finom arcú, fiatal testőrtiszt fut le hozzánk az autó felől. Messziről integet, V betűt csinál a két karjából. Egy szakácskatona a feketét osztogatja ki éppen köztünk.

- Megvan! Megvan!

A vonalat elértük.

Lenézek. A lepény szétterült, a tepsi szélén fölkunkorodott.

Szeretnék kiabálni valamit. De csak annyit tudok mondani: igen.

És eszembe jut, hogy most odahaza az emberek sétálnak az utcán, és nézik a házak tetejét, és lélegzetet vesznek. Valami különös láz fog el, valami sajnálkozó harag, és akkorát hörpentek a feketéből, hogy megégetem a számat.

Idi samjám.

KARINTHY FRIGYES

KÜLÖNÖS ESET

Egészen egyszerű magyarázattal

Ma ez történt velem.

Jövök lefelé a lépcsőn, a harmadik és negyedik emelet között. A negyediket már elhagytam, tehát nyilvánvaló, hogy most a harmadiknak kellett következni, ha általában hinni lehet a forgatónyomatéknak, mivel a lépcső az úgynevezett csigalépcsők műfajához tartozik.

*

Ekkor hirtelen megdöbbenve álltam meg.

Egy gondolat ragadott meg, olyan erővel, hogy kénytelen voltam megállani.

Miért nevezem én ezt a most következő lépcsőt harmadiknak?

Hiszen alulról számítva valóban harmadik, miután a házat alulról kezdték el építeni, s végre is ez a jellemző, hogy így mondjam, ez a sorsdöntő és végzetes motívum, egy ház életében. A ház szempontjából - ha beleképzeljük magunkat a ház lelkébe, ami egy lelkesebb, tehetségesebb, mélyebb és valódibb korban lehetséges is volna, csak a mi gyalázatos és ostoba századunkban tűnik lehetetlennek, ebben a korban, melynek szelleme egyszerűen nem akarja elismerni, hogy a ház is ember, miután ember alkotta, csakúgy, ahogy az emberben, Isten alkotásában, van valami isteni - szóval, a ház szempontjából egészen közönyös, hogy valaki felülről jön lefelé, vagy alulról megy fölfelé. Ő, mármint a ház, üres óráiban vagy olyankor, ha gombozni akar gondolataival, nyilván alulról számítja a saját emeleteit, mert gyermekkori emlékeiben így szerepel ez a sorrend. Viszont az ember, mármint szerény, de ellentmondást nem tűrő személyem, abban a helyzetben van, hogy tetszés szerint képes lefelé és fölfelé mozogni, nem úgy, mint a tárgyak - miért alkalmazkodik hát a tárgyak terminológiájához, miért veszi át a ház önmagára vonatkozó kifejezéseit? Világos ugyanis, hogy olyankor, amikor *lefelé* jövök, az én utam szempontjából a negyedik emelet az *első* és az első emelet *a negyedik,* éppen mert előbb jutok amahhoz, mint emehhez.

De ha ez igaz, márpedig igaz, akkor mit jelent az, hogy *le* és mit jelent az, hogy *fel?*

*

Zavaros mélységek nyílnak meg e kérdés nyomában: mélységek és magasságok.

Megállok a két emelet közt, mintha gyökeret vert volna a lábam.

Éppen jön a postás.

Tessék, aszongya, tessék aláírni, aszongya, és nyújtja az ajánlott levelet az ügyvédtől, hogy aszongya, hogy fizessek, aszongya.

Megállítom a postást. Állj meg, barátom, vándor, ó állj meg - mondd meg nekem, merre kell menni ezen a lépcsőn fölfelé és merre lefelé, mert én elfelejtettem...

Erre tessék, erre visz lefelé az út, mondja ő udvariasan.

De vajon biztos-e benne?

Az Ember útja felülről indul. De az Út embere alulról kezdi. A *felül* mindig *alulmarad,* afelül nyugodtak lehetünk.

De *vagyunk-e* azok, amik *lehetnénk?*

MÓRICZ ZSIGMOND,
a tősgyökeres

NÉPIESCH

Igen, most valami újat kezd a kezdő író: júliusra tehát beiratkozik a népies iskolába, ahol Móricz Zsigmond osztályfőnök úr vezetése alatt káromkodástant, asztamateremtetteológiát, kutyafalógiát, beszéd- és förtelemtant és köpészetrajzot tanulmányoz; rendkívüli tantárgynak heti két órában helyesírásról leszoktató testgyakorlatokat végez. Első írásbeli dolgozatait itt nyújtja be a Nyugatnak.

(Folytatás)

Turi Dani ozstán mégis hazakódócott, de a lelke fenekin, meg a fenekelelkin nagy, nagy keserves fenekedésekkel győzte az életyit.

- Hej, muramista, muramista - ódódzott a nyelvije nekije -, bé tökkel vágtál csülökbe.

Megaztánis a felesége eszmélkedett a jobbérzésébe, és attul úgy, de úgy összefancsorgott a lelke levese, hogy szinte bőrzött. Akkor, mint a kanoroszlány, kibicsakta a nyakát, a szeme is megnyikkant bele - aztán akkor úgy ment Turi Dani, szélesen, peckésen, nagytehetemséggel, úgy ment végig araszolva a nagy utcán. De közben tarajashorgas, úri böfögés nyomta, nyefegette a torkát, azt meg legyűrte keserűen: izgatta, vágta, gyömöszölte, gyomrintotta a nagyérzés, nagyfeneérzés, hogy az erei úgy daggantak a nyakacsiggályán, mint téli teplincze a vágáskor. Az a szeginasszon! Az a szeginasszon!

Eccere Bira jön vele szembe, az meg csak ránézett, megnézte a testivel egészbe, és csak úgy sunysuttyából odapistangolt a nagyerős hím szemébe. Csak úgy, a hóna alól nézte, de a cippes derekát végigriszákolta valami fortymeleg.

- Hej, muramiste, te Bira, merre lófrász? - beszélt Dani, de a szemét már elöntötte a hímes vérharag.

- Merre? - rüstölt a ján, nyelveskésen. - Merre, hát mér, aszongya, kee! Amerre fekete jérce jár: a lábán.

S megrisszantotta újfent a derekahajlását.

Dani akkor nem szólt, hanem eccercsak nagybüszke hímdagadás fogta el: - a két szeme elnyálladt, betaknyadzott a hévtül: kicsurgott a pörses, duzzadt férfiszája: - a nyakaere félméterre kilógott, és úgy megszoringatta zekéjét, hogy kicsattant a golyvás hátulja. Azzal csak félkézbe kapta a jánt, egyet roppantott és megcsóválta a feje fölött. Úgy lett meg a ján, aztán visszaesett, mint a rongy, nyaflán, szétnyúlva, kehesen.

A férfi csak nézte, és már torlakodott a torkában a nagyutálat. Valami erős, mélységes lágyság fogta el, héj, muramiste, muramiste - azzal fogta, béköpött, odapökött az erős, széles tenyerébe egy féllitert, azt hozzácsapta a jánhoz, hogy csak úgy liccsent.

Úgy ment el, mint az Isten.

Kimeresztette a nyakát.

Vitte a nagyerős lelke.

A tábla végébe meg ott állt a walesi herceg felesége, annak a törékeny testét végigbizsen-bozsongatta valami borsódzás, babzás: - úgy nézte a férfit, hogy málladt tőle a fehér melle. Különösen a köpést nézte. Ilyen szépet, igazit, hímeset még nem látott. Ilyen igazi, erős férfit.

Az meg csak jött felé.

- Mi járatban erre, Turi uram - kérdingette a hercegzasszony csak úgy közömbösen.

- Instállom, usgye, aszongya, butykos, lölkem - mondta Turi Dani makacs-mereven. S egyszer-csak, fogta, s akkorát bömbent, ordantott a torkával, hogy a szája kétoldalt kirepedt a füléig. Valami forróság fogta el a hercegzasszonyt: - a hímség ilyen förtelemszép nyikkanására. Elszédült, megkábult, összebágyadt, lecsuppant, odariggyent a férfi zekés melletetejére. Először látott igazi férfit. Erős, ősösztönös, nagyszerű, igazi, félliterköpő, füligrepedtszájú, füstös férfit. Az igazit. A nagyot. A kérlelhetetlent. Az ősösztönöst.

- Te szép, te én uram, mura, mura - nyögte elaléltan, pihegve, mint nyaratszaki csibbe.

Dani meg nézte.

Aztán egyetlen, morczos mozdulásával a körmefeketéjének, felhasgatta végig a hercegasszony hasát. Úgy hagyta ott, kibuggyanva. Az még akkor is szerelmesen tátogott, tinpegett utána.

Úgy ment el döngve.

Vitte a nagylöttyös indulat. A férfit.

Két uralkodó herceg jött vele szembe három bölénnyel. Dani oda se szottyant nekik, áttaposott rajtuk. Belerúgott, átrúgta. Hozzá sziszegett a fogával, keresztül a foga-húsán.

Három másik ember jött.

A tömörkény, meg a gárdonyi, meg a mikszát.

- Mi járatban - mondta a tömörkény. - Mi járatban, gazduram. Itt nem lehet átmenni, gazduram. Dram.

Dani csak nézte. Vérbenyihhant, a szeme.

Nagyot, keserveteset fohászkodott a gyomraveleje. Két kezével odakapott, megfogta, forgatta a népiescht és csak úgy szőrmentében, riszálva, odakente a palánkhoz. Még be is sózta, paprintotta kevéssé. Egyet ropigott a fogával, s leharapintotta a két másik népiesch fejét. Úgy meningélt továbbság, népies irányban.

MISKÁROLÓ

A gazda hatfele indult korpára malacnak. Még kissé tugymékolt a ládarekeszben, csetvett, pisztomált, mint akinek nem sietős.

- Mi a fenét miáskol annyira? - vetette az asszony, zsőrhetnékje támadván, igaz is, mit kell neki reggeli-reggelvén, hogy éppen annyira... de csak úgy, inkább tisztességadásból. Láthatná, pity-mázik a napocska. - Mit nem lel?

- Ezt az izé miskároló csaklit, te, hogy a hernyó nyüvessze... Hová a kórságba kajta-bajtátok?

- Ott nézze kend, ahol van, nem ahol nincs - bökte az asszony a szemivel a ládafenekére. Ott is volt. - No, leli?

- E a, e hát - biccent a hitese, s már fente a lábszíjhoz, s rakta csak úgy hanyagul, kenyér meg pityóka közé, a déli elemózsiához. Mint akinek odakell csak, arra.

S már dübörgött-loholt kifele. Az asszony nem szólt, csak úgy gondolvást hagyintott utána, minek a neki. A tehen már nedvedzett idén, kétszeris, az emse még tyúknyi, nem kell annak még miskárolás.

Az meg csak ballagott, hunnyogva-hüppenve, agyarán a pipával. Igaza van a csoroszjának, gondolta magának, a nap is hányja bogarát, odafent jó kis szellő vakaródzik. Jó is lesz az, a repcének, majd ha dűlni kezd.

Eközben az útra ért, ahol ágadzik. De nem a rétság fele fordult, mint különben. Átbakkant, jobbra, a márgafőd irányában.

Ott vót a kis kulipintyó. A haragosáé.

Az ablakon át meg is látta mingyárt. Otthon volt, pöszmét sajkált. Bérnapszámra kellett volna, de nincs munka. Csak úgy, az ajtórúd mentén tisztelt be hozzá.

- Aggyisten - löttyintette a kalapszederjét.

Az csak morgott valamit. Ültek, pipáztak.

Déltájra megmukkant az ember.

- No.

- Hát így.

- De nem a, a má nem.

- Nem-e? Hát márgakubikus kend, vagy cservesz? Az anyád...

Pipázott, felállt, egyet bökött, a bicskával, szépen egyenesen. A hasa alá annak. Meg se nyiffant az ember. Lehuppant, lassan. A fejőszékre buggyant a béle, rángott egy párat. Aztán nem izgett többet.

A másik próbálta a miskárolót, csukódik-e. Csóválta fejét.

- Kijár a szöge ennek - mondta -, a fene vigye. Be kell kalapálni.

Indult a kovácshoz.

Az ágadzásnál érték utól a magyar csendőrök.

- No, gyüjjön kend, gazda - szíveskedtek neki. Az már értette. Ment szépen.

A kovács előtt vitték. Ott megállt egy szuszra. Az egyik csendőr, szikár, csutkás, nagycsontú ember, szöszmételte, hogy akar valamit.

- No, mi ké?

- Hát csak, ha nem törvénytúlsó... Mert be kéne adódjék ez a miskároló itten... Kijár a szöge ennek.

A nagycsontú bólintott. Ő is ipari munkás volt, állatszámadó.

- Hát csak adja kend. Majd béviszem.

- Úgy a. Aztán szójjanak majd az asszonynak. Hogy vigye haza. A Sándornak kell majd, jövő ilyenkor. Disznóra. Isten mint nap.

S ballagtak tovább, a törvény felé.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

A VÉRES KÉMÉNY

I

Kázmér későn ment haza. A kapunál sokáig kellett várni, még nem vacsorázott, eszébe jutott, hogy sétát tesz. Lement a folyópartra, a kócos, szittyós vizet nézte, és nagyon csodálkozott, hogy ez a partja a folyónak itt van, és nem például a túlsó oldalon. De aztán eszébe jutott, hogy akkor viszont változna a folyó fonákja.

Ezen elbúsult. Elhatározta, hogy ezentúl más ember lesz, korábban kel, a feleségével jobban bánik, talán hivatalt is vállal. Már látta a csempe íróasztalt, tintafoltokkal, mint valami babos kendő. Nagyon szerette azokat a kis fekete bugyros szoknyácskákat, amiket a hivatalnokok kabátujjukra húznak, hogy a szövet ne rongálódjék. A nagybátyjának is ilyen volt, akit nem szerettek a családban, iszákos volt. Egyszer külvárosi utcában találkozott vele, hülyén nevetett rá, és hívta. Akkor elszaladt, és sokáig nem mert lépcsőn négykézláb menni.

Most is ilyen utcákon járt. Fönt, a házak negyedik emeletén volt egy sáv, ami még megmaradt a világosságból, mint azok a festékcsíkok, amiket a szobafestő húz a tapéta fölé. Különben a házak egymásután következtek, és be voltak csukva. Kázmér idegesen számolta a házakat, eljutott a 77-ig, és babonásan nézegetett át a másik oldalra, hogy ott megfelelnek-e a számok.

II

A házon túl telek volt, tömpe lomokkal, nyufrával, pirittyós celendével. Ez után a telek után már csak egy ház volt; az útra ugrott ki, magában állt, utána másik utca következett.

Kázmér bosszankodott, hogy nem számolhat tovább. Haragudott a házra, amely külön állt. De aztán elszégyellte magát. Visszament, és megnézte a házat. Közönséges tucatház volt. De a kéményen volt valami más, dacos vonás, valami ismeretlen íz. Ez a kémény kicsit oldalt dőlt. Olyan volt, mint a vidéki lányok kontya vasárnap, a pállott, fanyar délutánban. Eh, ostobaság, mondta magában, már egy kicsit régi.

Másnap sok dolga volt. Ügyeit intézte. Eszébe se jutott a ház. De délután a városházára kellett mennie valamiért. Az egyik ajtón, aranykeretes táblán, ezt a feliratot látta: X. Y. tanácsnok. Házrendészeti felügyelő. Futóan arra gondolt, hogy bemegy, és megkérdezi, mennyibe kerül egy kémény. De aztán elfelejtette.

III

Este gondosabban borotválkozott. A pincérrel türelmetlenül beszélt, kevesebb borravalót adott. Miután elolvasta az újságot, a szaklapokat kérte. Türelmetlenül lapozgatott. Végre megakadt a szeme a „Kéményseprők Közlönyé”-n. Bután, értelmetlenül elolvasta, utolsó

betűig. Gondolkozott a műszavakon. „Kéményléc” mondta, és „Füstemésztő készülék”. Eszébe jutottak azok a kis képes lapocskák, amikkel újévkor szokták meglátogatni a családot a kéményseprők, és amiknek a címlapján tiszta, mosakodott arcú, pozsgás fej bólogat, ibolyaszemekkel.

Éjszaka fejfájása volt. Felugrott, és kinézett a sötét utcára. Egyik cigarettát a másik után szítta el. Nézte a füstöt. Csodálkozott, hogy eddig még sohase figyelte meg. Milyen bodoran szállingózik a papírcső végéből. Olyan, mint egy kémény.

Reggel brómot vett be. Halványsárga mérgeket kóstolgatott, világoszöld veronált és szublimátot, aminek alkonyatrőt színe van. Arra gondolt, milyen furcsa volna, ha a folyadékok szilárdak volnának és a tárgyak folyékonyak. Akkor az ember olyan alakot vehetne fel, amilyent akar. Ő talán hosszúkás alakot venne föl és füstölögne.

IV

Éjszaka néha fölugrott. Kirohant az utcára, és megnézte a kéményt. Úgy rémlett neki, már nem dől oldalra, mintha valami picikével egyenesebben állna. Mint valaki, aki javulni akar.

Egyre mélyebbre süllyedt. A barátait elhanyagolta. Néha kapuzárás után, külvárosokban látták, züllött és rongyos emberekkel. Egy napon bevetődött holmi lármás helyre, ahol táncmulatság volt. A „Kéményseprők Egylete” rendezett ilyesfélét. Reggelig itt mulatott. Összeölelkezett a legényekkel, pertut ivott, belépett az egyletükbe.

V

Kalapja lekonyult, arcán fekete foltok jelentek meg. A korom keserű hullafoltjai. Néha írni kezdett, aztán összetépte. Ilyenkor a kezein is foltok voltak, tintafoltok. Úgy érezte, más ember lett, egyszerűbb, mélyebb, igazabb. Tintában és koromban mosakodott meg. Álmában végtelen sötét tengert látott, melyből óriási karok nyúltak ki. Aztán füstgomolyokat látott.

Költőket kezdett olvasni. Rájött, hogy őt csak ezek értik meg. Dante Pokla került a kezébe. De már nem tudta élvezni. Szemei beestek, térde összeverődött.

VI

Egyszer hajnalban egyedül maradt a háztetőn. Fölnézett az égre, melyről halkan permetezett a korom. Eszébe jutott egy kép, amit gyermekkorában látott. Valami iskolai kiadás címlapja volt. Sötét háttérből boszorkányos fej emelkedik. Sátáni mosolya mögött vörös szárnyak. Mögötte vérben lángol a láthatár. Most is erre gondolt. Összeborzongott.

- Lucifer - mondta.

És kilökte a karjait, mint a szárnyakat.

ÖCSÉM

Amatour-kiadás, az életből merített papíron, művészi címlappal „Inter arma” jeligés külön borítékkal. Háromszáz példány számozva, szerző aláírásával, fényképével és ujjlenyomatával, külön fejezet címerrel. A hátsó oldalon szerző eddig megjelent művei. Ára 5 korona, vászonkötésben 6 korona, bőrkötésben 7 korona, selyemkötésben 8 korona, ugyanaz hímzett selyemből, csipkével 10 korona, igen tartós kivitelben, felül diszkréten dekoltálva, szerző mellszobrával 20 korona, katonák őrmestertől lefelé ugyanannyiért kapják.

ELSŐ FEJEZET

melyben a szerző kis öccséről beszél, aki mint a bécsi kezelőszámtiszt-osztály katonai különítményének rendes irodavezetője, részt vett a Nagy Világháborúban, és 1915 júliusában Csörötnök-Rönök mellett lenyelt egy cseresznyemagot. Áldás emlékéremére, béke poraira, melyeket köhögés ellen szedett. Éljen! Éljen! Éljen!

Ha a szivart meggyújtom, kis kék gomoly szalad föl a szoba tetőzete felé, mint egy kék léghajó. Ilyen kék volt a tó, ahol mi játszottunk, kisöcsém, mikor még fakard volt és fapuska, és a nagy gyermekek még kis öregek voltak. Kis öcsém, kis öcsém, kis hős, aki elmentél a háborúba, és most vérben és velőben gázol szelíd, bús kis cipőd.

Meggyújtom a szivart. Minő lágy, édes hajlása van szelíd kezünknek. A homlok felé hajlik.

Az én öcsém most a háborúban van. Kinyitom az ajtókat, és felhúzok minden függönyt. Nézem a kis kereszteket, amiket az íróasztalba karcolt, és elgondolkodom. Ez a szoba az ő szobája. Begyújtok a kályhába, és felgöngyölöm a szőnyegeket. Most ő nincsen itt. Elment, mint egy kis cseléd, a háború cselédje. Ő, aki egyszer levelet vitt egy édes rokonhoz, kis postás. Most is levelet visz, édes kis postás, az élet levelét viszi a rossz halál felé. Lecsavarom a szögeket, és benézek a sarkokba. Öcsém, kis öcsém, kicsiny számfejtő. Látom őt, amint fejti a számokat. Okos kis szemén szemüveg. Benézek a fiókjába, elmozdítom a székeket, és lekaparom a tapétákat.

Ő is egy tapéta.

Most a múltját nézem, összeszedek minden limlomot, tarkabarkát. Szegény kis gyermek. Bűbájos. Vajákos. Vajókás. A kertben ülünk, kis öcsém, és Petőfit olvassuk. Te szelíden korholsz, mert heves vagyok. Minő szelíden emeled a kezed, és pápaszemed öregesen villog. Pedig alig vagy harminc évvel idősebb nálam, kis öcsém, édesem. Szakállad alig őszül még, a csúzt is egy-két éve csak, hogy ismered - de már mász, komolyan, beszéd nélkül.

Sohase szerettél sokat beszélni. Ezt talán tőled örököltem.

Most hallgathatsz.

*

Ezt talán piros tintával kellene írni. Vagy zölddel és feketével, arany alapon.

Mert látlak téged, odakünt, a halál kicsiny udvari lakásában. Ott állasz a rajvonalban, kezedben a nehéz fölszerelés, és okosan, figyelmesen nézel. Trombitálnak: kezdődik a roham. Kézkézbe, kettős sorokban rohantok a véres safmulnin át. Szemben már villognak a torniszterek. Magasra tartod a nehéz srapnelt, hogy kellő időben áthajítsad. Vigyázz, kész, rajta - balra arc!

- vezényelsz. Már áll a roham. Kettős sorok - balra át - kiáltod, és kiragadod pajtásod kezéből a mündungszdeklit - előre!

Menj, kis öcsém. Menj, te, aki erős, bátor, fiatal vagy - nálam alig harminc évvel idősebb. Menj, és ne gondolj rám, ne törődj velem, ne sajnálj, amiért reszket a szívem érted, és szájam elferdül. Ha megszakad is a szíved, hogy nem vigasztalhatsz, csak menj. Ne sajnálj. Menj.

Én maradok.

*

Meggyújtom a havannámat, és úgy tűnődöm. Mi értelme van, minek, ki tudja. Felgyújtom a gyertyákat. A tea halványan, keserűen sötétlik, elfelejtettem meginni.

Öcsém. Milyen kár, hogy nem ismertelek. Milyen lehetsz, kis harcos számfejtő. Sohase láttalak. Milyen kár, hogy tizenöt évvel ezelőtt, hogy a világra jöttem, téged Kecskemétre vittek egy rokonhoz, és azóta se jöttél haza. Állítólag nem is biztos, hogy az öcsém vagy, sokan azt mondják, hogy a nagymama tévedett, te nem is vagy a világon, ő összetévesztette a dolgot, a Málcsi néni kislányáról volt akkor szó, aki később könyvelőnő lett a műjéggyárban, és Kassán lakik. De én őt se láttam soha.

A tea kihűlt már, nincs kedvem meginni. Szegény, szegény, szomorú életem. Már teát se tudok inni.

Legenda vagy.

MAGYAR DRÁMA

BRÓDY SÁNDOR

LINOLEA vagy AGYONÜTNI, AZ IS JÓ

Rituális szertartás 3 felvonásban.

RABBI.
Bócher, écesz, ajvé, hóhem, pónem, jesiva, nekóme, hüpce.

LEA.
Hüpce? Talán hücpe?

RABBI.
Vagy hücpe. Mindegy. Hagyjál tanulni, szépséges zergemadaram.

ZSIDÓK
mind egyszerre benéznek az ablakon. Hóseás próféta, jönnek az oroszok. Herceg vezeti őket, nem nagy, kis. Hóseás próféta, segíts rajtunk!

RABBI.
Mennyi kell, fiúkák...? Akarom mondani, csak menjetek haza, békével. *Zsidók el.*

LEA.
Elbújjak?

RABBI.
Ne cselekedjed aztat, és azt te tenni meg ne kísértsed. Olyan vagy te, mint a csöpögtetett gödölye és mint a jóféle folyós mandulaital, mely néz Damaszkusz felé.

LEA.
Már megint kezded, papa, a főzést, és a te szájadat meg nem kíméled annak tépésétől, hogy engem puhítanál.

HERCEG
belép. Jó napot, zsidó. Micsinálsz, zsidó? Na, ne ugrálj, zsidó. Hol a lányod, zsidó?

RABBI.
Nagyságos főkatona úr, nincsen nekem leányom, és az én feleségem leánygyermeke el nem mulasztja az alkalmat, mely lehetővé teszi neki, hogy ne legyen a világon, mely néz Hóreb hegyére.

HERCEG
Leára mutat. Hát ez mi?

RABBI.
Ez? Ez egy öreg, szakállas püspök.

HERCEG.
Ravasz vagy, zsidó, de én túljárok az eszeden, zsidó. Hogy lehet ez egy püspök, hiszen ez egy lány.

RABBI.
Ha már így eltalálta katonaságod, hát mit tegyek?

HERCEG.
Jól van, zsidó. Elveszem a lányodat. Tizenkét éves vagyok, és nőt még mindig nem kedveltem. Ennek itt arca alkalmatos, és teste is jóillatokban bővelkedő.

RABBI
sóhajt. Nekem mondja hercegséged, és szájának beszédét felém irányítja?

HERCEG.
Olyan ez a leány, mint a friss hajnali szamócabogár. Olyan, mint egy kedvelt étek, nem sok, kívánatos. Olyan, mint a kabócagyümölcs. Mint a friss tehénbor, mint a fekete, forró és puha jég, aminek macskaformája van.

RABBI
sóhajt. Ajaja.

LEA.
Hagyjátok már abba ezt a főzést, és ne forraljátok ti a vizet a fazékban, mely Léseach völgyében fortyog.

HERCEG.
Hát megegyeztünk?

RABBI
sóhajt. Nem lehet, katonaság. Mégse nem lehet.

HERCEG.
Hát miért nem, zsidó? Kérdezzük meg a lányodat, zsidó.

LEA.
Pfuj! *Szemen köpi.*

HERCEG
haraggal. Akkor mindenkit pofon vágok, leütök.

RABBI.
Nem lehet és nem lehet. *Bizalmasan.* Tetszik tudni, én perszonaliter, meinerseits, nem tiltakoznám a dolog ellen, de ezek itten, mit szólnának, hogy az ő Hóseás prófétájuk összeáll egy gajjal? *Hangosan.* Nem is vitatkozom tovább, megyek ki a pusztába, zebramadarat szedni. *Sóhajtva.* Hej, csak ne égne lelkemben annak a kiolthatatlan, ősi fanatizmusnak az a kacskaringós gőgje, ami van: - szaracén lennék inkább itt nektek próféta lenni! *El.*

HERCEG.
Hát nem szeretsz. Lea?

LEA
mellbeköpi.

HERCEG.
Ez a vadság... ez a mozdulat... most veszem észre, a lelkedet is szeretem! Elveszlek feleségül.

LEA.
Papa, papa! Gyere már, és eszedbe ne jusson odakint maradni.

RABBI
visszajön. Na, mi az?

HERCEG.
Elveszem a lányodat, rabbi.

RABBI.
Nem lehet. Bűnös vágyadnak nem dobom oda Silaé rózsáját, mely Mélea szőlőtőkéjén termett.

HERCEG.
De én a lelkét is szeretem. Elveszem feleségül.

RABBI
fejét vakarja. Hm. Mégse lehet.

HERCEG.
Miért nem?

RABBI.
Mert a szerző által a lelkemben elfojtott ősi fanatizmus gyűlölködő lángja nem engedi. *Kifordított tenyérrel.* Micsináljak? Én szívesen adnám, hiszen jó parti, jó parti - de ha nem úgy vagyok szerződve! Mutathatnék uraságának talán valami mást?

HERCEG.
Hát most mit tegyünk? Itt állunk a harmadik fölvonás közepén, minden rendben volna - és az a büdös fanatizmus nem engedi.

LEA.
Mit tegyünk?

RABBI.
Várjatok csak, majd megkérdezzük a Seiffensteiner barátomat, az egy okos ember, az tud valamit! Hé, Seiffensteiner!

SEIFFENSTEINER SALAMON
pipával a szájában bejön. Nű, mi oz?

RABBI
elmondja az esetet.

SALAMON.
Hm. Eszembejotja nekem errül edj anekdot. O Lébi Sauerkraut valt ed slemil, ed otolsú chamer, okinek semmi se nem sikerölte. Edszer osztán megvett ed másik chamertül ed szabadajlomt, volomi rovarirtúszert, omivel kereskedni kezdte. Oddig kereskedte vele, míg lett belüle ed gozdog ember, ed ajser. Hósz év mólva vett ed házat o Kossuth Lojos occábo, és mind ed békés, gozdog ember, szép fehér szokállal sétálgotto o korzón, és pramenírozto. Edszer, hósz év mólva megszólitjo ütet ed mérges ábrázotú ember. „Manja csak, mogo o

fültalálú ottul a rovarirtószertül, omitül mogo ódj meggozdogodta?” „Én” - manja szelíden o Sauerkraut. „Hát holljo csak, mogo azesz pónem, hiszen oz o szer nem ér semmit se nem, oz megvon ed svindli!” „Hodhod?” - kérdi o Sauerkraut. - „Hodhod! Hát údj, údj, hod nem pusztitjo o rovarokt!” „Nem pusztit o rovarokt? Bizemos mogo ebbe megvon?” - „Hát persze, hiszen kiprúbáltom!!” O Sauerkraut megvokorjo oz üvé fejit. „Hm. Tolán nem jól prúbálto!” „Dehodsenem. Vettem o szert, és kiszúrtom o padlút vele, és o svábok gyüttek és nem megdügültek.” - „Hja - manja o Sauerkraut -, oztot nem ódj küll... Oztot ódj küll, hod meg küll fagni o svábot, és bele küll tülteni ó szert o szájábo bele...” „Megfogni o svábot? - sadálkozta o mérges ór - hiszen akkor mindjárt adjon is öthetem...” „Adjonütni? - manja o Sauerkraut elgandalkazva - adjonötni... oz is jú”. - „Liondeleonde ed ilejen drámo. Oz ember, ho nem todja, mit sinálja o drámoi jellemekkel, omik o fejire nűttek, megfagja üket, és a szájukbo beletümküd az erkülcsi tonolságt, hodha von. De adjonötni... oz is jú.”

LEA.
Igaza van. *Leüti a herceget.*

HERCEG.
Igaza van. *Leüti a rabbit.*

RABBI.
Igaza van. *Leüti Leát.*

Függöny

A SZERETOV

Orosz életkép a szibériai lagúnák mélységéből. Írták: Brodoff Ivanovics Alexander és Mulatovics Reggelig. Gábr. Magyarra fordította: B. S. Orosz szabad. Angol szabad. Francia szabad. Magyar nem szabad. Zenéjét írta: Bátyuska. Fordította: Atyuska. Fordította: Márkusevics Lászl. A siker óriási, a közönség ordított. Ordította: Kapitányovits Sándor. Négy felvonás. Felvonta: Függönyövits Húzó. A darab értékéből az előadás sokat levon.

ELSŐ LEVONÁS

Egy nisni-novgorodi falucska barlanglakása, a Kerepesi úti 27. számú házban, negyedik emelet 6. Végképpen elkopott bútorok, egy féllábú orosz asztal, két orosz szék, lábak nélkül. Asztal közepén nagy darab penész. Az egész lakásban nincs semmi ennivaló. A fal mellett üres szekrény. Jobbra és balra szűk ajtó, rozoga ablak. Elöl rozoga ágy. Az ágyban Anna apja és nagyapja éppen éhenhaldokolnak. Elöl szalmazsák két tüdővészes rokonnal. További tüdővészes rokonok a szín különböző helyein, tetszés szerint elrendezve. Gyomorkorgás hallatszik.

ANYA
oroszul. Immár négy nap óta nem volt egy meleg a gyomromban.

HALDOKLÓK.
Megjegyzem, ez igaz.

TÜDŐVÉSZES ROKONOK KARA.
Megjegyzem, hogy aki nagyobb nyomorban van, az már csal. Tegyük hozzá, hogy jobban felkösse gatyáját, aki nálunk nagyobb nyomorban akar lenni.

ANNA
rózsaszínű színházi belépőben, nyakán kopott kékrókaboa szegény Berkovicstól, egyszerű szürke, szegényes briliáns fülbevaló. Nem lehet kitartani ezt az igazi, orosz nyomort. De ne féljetek. Én erős vagyok. Férfiak kedvelnének. Kedvelhetnek. Maguk ne féljenek. Magukat nem bántják. Kit kedvelnék, majd lesz. Megyek, majd, akkor. Ha, és igen, ám. Csak ám is, be. Oda. Neki. Nekem. Vele. *Tüdővészt kap.*

GRÓF AUSGETIPPELTOFF HERCEG
kijön a mellékhelyiségből. Én itten jó estét maguknak.

ANNA.
Akar? Mit? Ide?

GRÓF HERCEG
súgva. Hát nem tetszik rám ismerni? Én vagyok az a bizonyos törzsfőherceg, aki ezekbe a szegény, de becsületes leányokba szokok beleszeretni. Legutóbb az a zsidólány volt, hogy is hítták, ojan neve volt, mint egy szőnyegnek. Linó Lea. Aztán én voltam a vengerka őnagyságánál is, nem tetszik emlékezni? Most itt vagyok alkalmazva, ojjé, jobban itthon vagyok én, mint maguk. Veszek szegény, de becsületes árvalányokat, tüdővészes fivérekkel és anélkül, házassággal és gyilkossággal eredeti csomagolásban. Kívánatra házhoz jövök. *Hangosan.* Én itten, csak. Jöttem. Magát. Magában. Magánál.

ANNA.
Állok itten. Szobát lakom. Férfinek. Magát is. Fürdővíz.

GRÓF HERCEG FERENC.
Száját akarom. Fogát benne. Kedvelném.

ANNA.
Pénzét elfogadom. Magát nem.

DR.HERCEG.
Óriási! Mindig ez volt az ambícióm, hogy egyszer egy nő, akit szeretnék megkapni, ne legyen az enyém, csak a pénzemet fogadja el. Nagyapám is ezzel szerezte a család vagyonát, hogy pénzt adott olyan nőknek, akik nem akartak vele szeretni. *Gyorsan kimegy, és átdolgozza a következő felvonást.*

MÁSODIK LEVONÁS

A reimsi székesegyház kupolacsarnoka Moszkvában,
amit a gróf két hónapra lefoglalt Anna részére.

ANNA
átdolgozva. Gazdagságot unom. Férfit kedvelem. Férfit unom. *Tüdővészes rokonait elküldi a Tátrába.*

GRÓFOK, HERCEGEK ÉS DIPLOMATÁK
bejönnek és fesztelenül mulatnak, igazi orosz könnyelműséggel.

ANNA.
Jót. Maguknak. Estét. *Hanyagul leül, és néhány hónap múlva beleszeret a szeretőjébe.*

GRÓF PALÓFF
belép a szárnyas orgonán. Uraim, örömmel jelentem, hogy át vagyok dolgozva. *Átmegy a színen, odamegy a zongora mellé, leüt egy billentyűt, és egy félév alatt lelkében nagy változások történnek, amennyiben el akarja venni Annust.* Énekeljen valamit.

ANNA
meghajtja magát. Te szőke gyerek, szövegét írta Harsányico Zsoltoff, zenéjét szerzette Zerkovics. *Énekel.*

Talpra magyar, hí a haza,
Itt az idő, most vagy soha.

GRÓF
elmerengve. Milyen szépek ezek az orosz népdalok!*Megtörli homlokát, és fényképes igazolványt állít ki Annuskának, mely az illetőt feljogosítja, hogy zárórái bárhol, vásár- és ünnepnap kivételével minden hétfőn és csütörtökön megesküdhessék a gróffal.*

ANNA.
Köszönöm. Kedvelem.*Elfogadja az igazolványt, de két hónap múlva összetépi büszkeségből, és másikat kér.*

HARMADIK LEVONÁS

Fővárosi kastély pofozóterme.

NAGYMAMA.
Te vagy az?

GRÓF.
Én.

NAGYMAMA
felpofozza.

GRÓF
képét törülgeti és megunja Annát.

NEGYEDIK LEVONÁS

A szín egy szerény kis ágyat ábrázol, kétoldalt ajtóval, elöl lépcsővel.

ANNA
kétségbeesetten szaladgál fel és alá az ágyban, és beleszeret a grófba.

GRÓF
kijön az ágy alól. Anna! *Újra beleszeret Annába.*

ANNA.
Te vagy az, Fedor? *Még mindig szereti a grófot.*

GRÓF.
Én vagyok az. *Átmegy az ágyon és megunja Annát.*

ANNA.
Esküdjünk meg! *Egy pillanatra elfordul, és nem veszi észre, hogy a herceg közben éppen megunja őt.*

KÖZÖNSÉG.
Szerző! Szerző!

HERCZEG FERENC.
Na, milyen volt az Árva László?

ANNA
lelövi a grófot.

CADORNA.
A fene egye meg, hiszen ezek bevonultak Udinéba.

UGRON.
Mi az, hogy bevonultak? Levétetem a műsorról.

EGY KATONA AZ ISONZÓ-FRONTON.
Mit szólsz, kérlek alássan, a Szeretőbe, amit betiltottak és mégis előadtak, a herceg megunja a szeretőt? *Gyorsan agyonvág kézigránáttal kilenc olaszt.*

MÁSIK KATONA
rémülten. Megunta? Lehetetlen! Iszonyú! Biztos vagy benne?

ELSŐ KATONA.
Éppen most olvasom a Hatvany kritikájában.

MÁSIK KATONA.
Iszonyú! *Golyótól találva elesik.*

ANNA.
Megöltem.

Függöny

MOLNÁR FERENC

A FENE

Vígjáték három felvonásban. Előadják: Budapesten, Bécsben, Berlinben, Párizsban és Torinóban. Előadásra elfogadta a londoni National Theatre, a krisztiániai Swerdström-színház, a New York-i Whitehouse-theatre, Chicago és Buenos-Aires. Játszani fogják az antananarivói színtársulatnál, a Fidzsi-szigeten és az Első Zulukaffer Önképzőkör őszi idényén, valamint a dél-afrikai Bushman-Mulatóban. Jövőre színre kerül a Marson és a naprendszer intelligensebb bolygóin.

ELSŐ FELVONÁS

Jónásnak, a festőnek műtermében. Minden éppen úgy.
Megfelelő berendezés. Jónás és Hedvig.

HEDVIG.
Tehát megértett, Jónás. Egyikünk sem fog beszélni a múltról. Értsen meg: a férjem azt kívánja, hogy lefessen, és én engedtem a férjemnek. Ön tehát lefest: de a múltról nem beszélünk. Egy szóval sem szabad említenünk, hogy ön egykor forróan szeretett engem és megcsókolt, kétszer.

JÓNÁS.
Nagyon helyes, amint kívánja. Tehát egy szóval sem utalhatok arra, hogy megcsókoltam.

HEDVIG.
Kétszer.

JÓNÁS.
A nyakát, a frizurája alatt.

HEDVIG.
Azt is mellőznünk kell, hogy ez alkalommal átkarolt, és megharapta a fülemet.

JÓNÁS.
Valamint nem hozzuk fel azt sem, hogy akkor a bajuszomra lehelt egy csókot.

HEDVIG.
Meg a szemöldökére. Mindez többé eszünkbe se jut.

JÓNÁS.
Amint parancsolja. Most kegyeskedjék levetkőzni, én addig bemegyek a mellékszobába, hogy ne lássam. *Megteszi.*

HEDVIG
meghatva. Mily nemes! Nem akarja látni! *Levetkőzik. Mikor a haját kibontja, az egyik copfja leesik a földre. Nagy mennydörgés. A plafonnak hirtelen leválik egy darabja, és könnyed bukfenccel Hedvig előtt terem. Ez a fene. Nagyon elegáns: úgy van öltözve, ahogy egy színész, mikor elegánsan van öltözve. Hasonlít Wilde Oszkárhoz, de látszik rajta, hogy Hegedüs Gyulát utánozza. A közönség kéretik, hogy nagyon figyeljen rá.*

A FENE
fölveszi a copfot. Bocsánat, asszonyom, elejtette a - fésűjét.

HEDVIG
sikít. De kérem, micsoda jogon...

A FENE.
Ugyan kérem, nagyságos asszonyom, ne izéljen. Maga most nagyon örül, hogy én itt vagyok. A nők mindig örülnek, ha én ott vagyok.

JÓNÁS
belép, dadog. Dadadadada.

A FENE
elfogulatlanul. Szervusz, kis tökfej. Na nem ismersz? Én vagyok az izé...

JÓNÁS
tovább dadog. Dadadadada...

A FENE.
Na mindegy, hát én vagyok az izé. Rendben?

JÓNÁS
zavartan. Ha parancsolod...

A FENE
kényelmesen helyet foglal, és kilenc szójátékot mond. A hangulat kezd szabadabb lenni.

A FENE.
Tehát kegyed férjes nő, nagyságos asszonyom?

HEDVIG.
Mire gondol ön? Valami szuggeráló van a modorában. Csak nem azt akarja, hogy csaljam meg a férjemet? Nem tudok ellentállni ennek a...

E szavak közben egészen besötétedik, semmit sem látni, csak a fenét, aki vörössel van megvilágítva. Megható hangulat.

A FENE
előrehajol. Milyen szép két ember vagytok ti. *Mindketten összerezzennek.* Fiacskáim, szeressétek egymást. *Újabb összerezzenés.* Ezt mondta Jónás apostol barátom is. De ő nem úgy értette, hehe. *Újabb összerezzenés.* Na persze, ugye, ő nem úgy értette, mi? Kis hamisak. De ti olyan gusztusosak vagytok nekem, tudjátok mit, öleljétek meg egymást. Az jó, mi? Na, ne féljetek semmit, én vagyok a jó fene bácsi. Én szeretem az ilyesmit. Te meg ülj az ölibe, leányom, most egy nagyszerű dologra tanítlak meg titeket. Csókoljátok meg egymás hátát: az se utolsó. Merüljetek egymásba: hiszen ez az élet. Ugye, milyen egyszerű ez, és nekem kellett jönni, hogy

megmagyarázzam, kis mamlaszok? Ugye, a kis malacok milyen utálatosak, mikor a pocsolyába böfögnek, és mégis ilyenkor a kéjek angyalkái muzsikálnak a fülükbe. Minden órádnak leszakaszd virágát, mondják a hülye költők. Szakasszátok, fiacskáim, szakasszátok... Igyatok snapszot, az jó erős - faljatok kaviárt, meg keménytojást - mámort vegyetek - harapjátok meg egymást - és legyetek malacok, gyermekeim, legyetek malacok - kis malacok - rózsás, picike malacok - én kis malackáim.

Reszkető csönd. Aztán egyszerre világos lesz, és megjelenik a férj. A fene feláll és szójátékot mond.

A FÉRJ
kövéres úr, kissé vízfejű. A száját állandóan nyitva tartja. Beszélni nem szokott, csak makogni, de a szája egyik szögletéből állandóan csurog a nyál. Hát... hát... hát...

A FENE
szellemesen. Mulattattuk őnagyságát. De most megyek. *El.*

A TÖBBIEK
egy ideig még összevissza dadognak és hebegnek, éreztetve, hogy a fene mennyivel okosabb náluk - aztán el.

MÁSODIK FELVONÁS

Hedvigéknél. Lipótvárosi zsúr. Jelen vannak: A festő;
A spiritiszta; Hőgyösi Sputzné és Molnár Ferenc.

A FENE.
Most egyedül akarok maradni őnagyságával, tehát mindenkit el fogok kergetni egy olyan szellemességgel, amely világhírű lesz, ha beüt a darab. *Odamegy a spiritisztához.* Izé vagyok.

A SPIRITISZTA.
Nagyon örülük.

A FENE.
Adjon kölcsön tíz forintot.

A SPIRITISZTA.
Pardon, nem adhatok.

A FENE.
Hiszen akkor maga nem spiritiszta, hanem egy közönséges spiripiszkos.

A spiritiszta ijedten el.

A FENE
odalép Hőgyösi Sputznéhöz, a festőre mutatva, hangosan. Ez hát a híres festő?

H.SP.-NÉ.
Igen. Ismeri?

A FENE.
Csodálója vagyok.

A festő boldogan felül.

H.SP.-NÉ.
Na hallja, ezt szépen elkergette. Maga nagyon rosz szájú ember. De a férjem, az megadná magának is. Annak több esze van, mint magának.

A FENE
jéghidegen. Több esze nem, legföljebb tábesz-e.

Hőgyösi Sputzné gyorsan el.

A FENE
odamegy Molnár Ferenchez, aki szundikálva ül egy széken, és megáll előtte.

MOL.FER.
zavartan feláll. Molnár vagyok.

A FENE.
Nagyon szép. Tudja, múltkor a bibliát olvasgattam - ajánlom figyelmébe, nagyon szellemes könyv - és ott volt egy aforizma, hét sovány tehénről, akik megettek hét kövéret, és éppolyan soványak maradtak. Most azon spekulálok, hogy vajon, ha a kövérek ették volna meg a soványokat - azok még jobban meghíztak volna?

MOL.FER.
De kérem, kihez van szerencsém - - ?

A FENE
egy pillanatra lekapja a fejbőrét, és villámgyorsan visszateszi ismét. Mol. Fer. régi barátunkra, Heine Henrikre ismer. Gyorsan el.

HEDVIG
a fenéhez. Maga... maga szuggerált engem. Maga olyan okos.

A FENE
könnyedén. Igen. Valamire kérni akartam.

HEDVIG.
Nos?

A FENE.
Egy szívességet tehetne, tudja, már Jónás miatt is. Jöjjön ma le ide, mikor Jónás is itt lesz, de - egy különös szoknyát vegyen fel magára.

HEDVIG.
Különös? Hogy érti?

A FENE.
Hát tudja, olyan szoknya legyen, hogy elöl szoknya legyen, de - hogy is mondjam csak? Hátul ne legyen szoknya.

HEDVIG.
Micsoda?!

A FENE.
Ez a szoknya, ez a szoknya, ez egy fél szoknya legyen. Maga egész nyugodtan bejön, de mindig szembe fordul velünk. A szoknya kifogástalanul omlik le elöl, és senki sem sejti, hogy hátul - hogy is mondjam csak? - semmi sincsen.

HEDVIG
gondolkodik, aztán szárazon. Várjon meg. *El.*

JÓNÁS
rekedten bejön. Mit csinálsz itt?

A FENE
közömbösen. Ó semmit. Őnagyságával beszélgettem. Valamit megbeszéltem vele.

JÓNÁS
vérbenforgó szemekkel, hűvösen. Mit? Mit?

A FENE
a fülébe súgva megmondja neki, hogy mit.

JÓNÁS
felordít.

A FENE
kötekedve. Tudod, az olyanféle lesz, mint egy plüsstakaró: elöl szép mintája meg bolyha van, de ha az ember megfordítja, hát csupasz. Vagy mint egy görög stílben épített nyaraló.

HEDVIG
visszajön. Más szoknya van rajta. Mindig szembe áll a két emberrel. Nos, nos, mulatnak az urak?

A FENE
nagyon víg. Ó, igen, pompásan.

JÓNÁS
zordul. Igen. Vészjóslóan forognak a szemei.

A FENE.
Hogy és mint nagyságos asszonyom?

HEDVIG.
Köszönöm... *Jónáshoz.* Miért oly szótlan, piktor úr?

JÓNÁS.
Semmi, semmi... *Hirtelen felordít.* Hedvig! Forduljon meg!

HEDVIG
elsápad. De mi ez? Miért?

JÓNÁS.
Forduljon meg! Azonnal! Parancsolom! *A háta mögé akar menni.*

A FENE
védi Hedviget. Ohó!

HEDVIG
hidegen. Soha.

JÓNÁS
tombol. Nyomorult! Nyomorult! Forduljon meg! Forduljon meg! Forduljon meg!

HEDVIG
jéghidegen nyújtja karját a fenének. Kérem, doktor úr, vezessen föl. *Lassan, ünnepélyesen megfordul. Jónás vadul előrehajol. Hedvigen mindenütt van szoknya. Jónáson a megkönnyebbülés, a közönségen a csalódás sóhaja fut végig.*

JÓNÁS
ugrál. Ó, nagy nő! Nagy nő! *Elrohan.*

HEDVIG ÉS A FENE
visszajönnek.

HEDVIG.
Borzasztó! Ilyet elhitt rólam. Azonnal írok neki, megírom, hogy menjen a fenébe.

A FENE.
Pardon. De majd én diktálom a levelet!

HEDVIG.
Na hallja, az csak természetes. Maga kedves fiú! *Megcsókolja.*

A FENE
diktál. Nyalom a szivit. Ma este ott leszek magánál. Nálad, te nagy, vörös, véres száj, te lihegő, kilógó nyelv, te undok, te édes, te hím! *Bengáli világítás, alkonyat, Chopin-zene. Nagyon megható jelenet.*

HEDVIG.
Szent Isten! Nem így gondoltam!

A FENE.
Az asszonyok sohasem azt gondolják, ami az eszükbe jut, hanem az jut az eszükbe, amit gondolnak. *Még két ilyen aforizmát mond, azután megeszi a közönséget.*

HARMADIK FELVONÁS

Az I. felvonás színe.

A FENE
kivesz a zsebéből különféle, körülbelül 15 levelet, és rendezgeti őket. Kezdem már unni a dolgot. Most be fogom fejezni, mert még a nyakamon marad a nő. Jónás!

JÓNÁS
kijön. Mit akarsz?

A FENE
levelet ad át neki. Ez neked szól. *Jónás el.*

HEDVIG
berohan. Adja vissza a levelet! Nem adtam oda. Nem szabad megkapnia.

A FENE.
Sajnálom. Már odaadtam.

JÓNÁS
kirohan. Miféle levél ez?

HEDVIG.
Ah, az én levelem! *Nyakába borul.*

A FENE
levelet vesz ki. Nem. Az még itt van.

HEDVIG.
Hát akkor...

A FENE.
Bocsánat, ez más. *Két újabb levelet vesz ki.* Ez az igazi.

JÓNÁS.
Ez az? Ide vele, ide vele. *Elrohannak.*

A FENE
lapozgat. A teremtésit, kezdem már összekonfundálni. No. II.

HEDVIG
kirohan. Nem az én levelem!

A FENE.
Bocsánat, nagyságos asszonyom, elfelejtettem. Itt van. *Újabb levelet ad át.*

JÓNÁS.
Ah, ez az én levelem! Ez az ő levele! A mi levelünk, a ti leveletek, az ők levele! A mi leveleink, a ti leveleitek, az ők levelei... *Ragozva elrohannak.*

JÓNÁS
visszajön ragozva. Az én leveleim, a te leveleid... Hol a levél? Hol az igazi levél? *Bőszülten tovább ragoz.*

A FENE
diadalmasan. Itt volt a mellényzsebemben! *Több levelet vesz ki, melyeket izgatottan el- és visszakapkodnak egymástól. A jelenet mintegy tízszer ismétlődik, közben a fene bűvészmutatványokat produkál: így pl. Hedvig orrából, Jónás füléből, az asztalból, a súgólyukból leveleket húz ki. Nagy zavar.*

HEDVIG
türelmetlenül. Tudja mit, azt hiszem, elég volt már a bonyodalomból. Most oldjuk meg a drámai csomót. *Két szolga behozza a drámai csomót, és a szín közepére teszik. A fene ünnepélyesen felbontja, míg a zenekar Wagner „Csaljuk meg Szigfridet" című motívumát játssza.*

HEDVIG.
Hiszen nem a levél a fontos. A lényeg a fontos. Gyerünk. *Szerelmi mámorban elrohan Jónással.*

TABLEAU:

A FÉRJ
bejön. A fenéhez. Köszönöm, kedves Blau. Itt a pénze. *Pénzt ad neki.*

A FENE
a súgólyukig előrejön, egy széles mozdulattal megmutatja a közönségnek a pénzt. Franciául. Voilà.

PARÓDIA AZ ÜVEGCIPŐRŐL

HERMELINZOKNI

!!OCASSIÓ!! !!OCASSIÓ!!

Óriási retsosprektív színháztörténelmi kiállítás a

MOLNÁR-MÚZEUMBAN

VÉGELADÁS! CSŐDTÖMEGKIÁRUSÍTÁS!

Világnézetátalakítás miatt mélyen leszállított árak!
Ezelőtt egy híján 20 - most csak tizenkilenc!

A még raktáron levő árut minden elfogadható áron elfogadjuk!

VÁSÁRLÁS NEM KÖTELEZŐ! TESSÉK MEGTEKINTENI!

Prospektus:
(Még néhány darab van a következő cikkekből, úgymint)

1. Pesti erkölcs 1910-ből, jó állapotban, vízhatlan
2. Ördög, amerikai zárral, minden számban
3. Liliom, le- és kifordítható, mindenütt bevezetve, öt különféle lemezzel
4. Nappal Muskátné, éjjel Adél
5. Égi vagy Földi Szerelem, tetszés szerint, bármely percben átalakítható
6. Pál utcai fiúk, kevéssé használva, csattal
7. Úri Divat (elfogyott)
8. Kislány, guzmararendszerű, ha felborul, se gyullad meg, szilárd állapotban
9. Hattyú, világító számokkal, zenélő szerkezettel, hangutánzó
10. Vörös gépzongora, tengeri ütközetet ábrázoló képpel
11. Gazdátlan Zeppelin, rászerelhető motorral

MUTATVÁNY

LÓVAKARÓ CSELÉD
bejön, felhúzza a függönyt, kiveszi a kályhacsövet, bedugja a zongora alá. Sírva. Csövem, szívcsövem, csőzongora, csőposta, hervadt angyala, világfény északi sarka, zuhorkaboldogság, mint mákonyanda létrejtély! Ajaj *Leteszi a cilindert a gyertyatartóra.*

MADÁCH IMRE DRÁMAESZTERGÁLYOS ÉS VERSTERVEZŐ A JÓZSEFVÁROSIBÓL
jön a kamrából. Hé.

CSELÉD.
Hé, fehérség diadalmámora, ámulásisten, világrejtvény.

IMRE.
Hát.

CSELÉD.
Felhőrajongás.

IMRE.
Só.

CSELÉD.
Sóbálványa szerelemszívcsónaknak.

IMRE.
Víz.

CSELÉD.
Isten.

IMRE.
Ablak.

Cseléd kirepül fehér hópihék szárnyán.

STRINDBERG LOTTI SZOBAASSZONY A FERENCVÁROSBÓL.
Nézd, Madách. Én tudom, hogy te csak azért tervezted ezt az Ember Tragédiáját itten nekem, mert azt gondolod, hogy én azt gondolom most, hogy te azt gondolod, hogy én jobban ismerem a női lelket, mint te, pedig te csakugyan jobban ismered, mert ültél, mert szenvedtél, mert nem szenvedtél, mert itt voltál, mert nem voltál itt, mert a szeretőd voltam, de nem szerettelek, de szerettelek, mert nem voltam a szeretőd, mert most, ha szeretni tudnálak, utálni, utálni szeretnélek, de nem utállak, mert sokkal jobban szerettelek, te utálatos, mocskos, édes piszkos, senkim-benkim, mindenkiségesem. Most tehát megmondtam. Most gyűlöllek. Tehát elvehetsz.

MADÁCH.
Tehát nem vehetlek el.

STRINDBERG.
Tehát igen.

MADÁCH.
Tehát igen.

STRINDBERG.
Tehát nem.

MADÁCH.
Tehát nemigen.

STRINDBERG.
Mocsok.

MADÁCH.
Piszok.

STRINDBERG.
Sárkefe.

MADÁCH.
Tehéntrágya.

Még egy darabig így elbeszélgetnek a költészet tárgyáról.

GALACSINGYÚRÓ TERKA
belibben mellékhelyiségpucoló kefével. Ezzel a kefével pucoltam a trónust, ahol ült... ülő Imre, imreköltészet, aranybíbor, Imre király, Imre császár, Császár Imre, felhőbánatgerjedelem... *Zongora.* Jól mondja a Baudelaire Ferenc, hogy asszongya... - *kecskemétiesen* -

„Les sanglots longs
De violons
De l' automne
Blesse mon ceseur
D' un langueur
Monotone..."

Hegedűdörgés.
Jaj, ábrándimre, ülőimre, fenékimre, üdvösség edénye...
Megcsókolja, aztán megeszi a kefét.
Zivatar.

CIPŐHÚZÓ.
Kérem, ez azért nem megy föl, mert a láb nedves.

OLGA.
Te mit rágsz? Én rügyt rágok.

NEMECSIK.
Én gittet rágok. Hát maga?

LILIOM.
Mi van itt? Hol kell?

BECSÜLETES JÁNOS.
Én kritikust rágok.

LILIOM.
Mi van itt? Hol kell lekenni egy brusztflekket?

TESTŐR
átöltözik. Kérem, adják be a végét!

FARKAS
a meséből. Itt vagyok.

JÓZSI
toporzékol. Én disznókodni akarok.

DOKTOR ÚR
sietve jön. Mind együtt vagyunk? Annál jobb! *Csönget.* Az ülést megnyitom! Liliom úré a szó!

LILIOM
feláll. Tisztelt szerepek! Bizonyára tisztában vagyunk annak a jelentőségével, hogy itt összehívtak bennünket. Még nem tudom, mi célja volt velünk a Mesternek, de napirend előtt kénytelen vagyok bejelenteni az összeférhetetlenséget. Mért hívnak engem most Kajósnak?

MUSKÁTNÉ.
És engem miért hívnak Adélnak?

JULI.
És engem miért hívnak Irmának?

DOKTOR ÚR
csenget. Mindjárt megmagyarázom. A főnök úr fel akar mondani mindnyájunknak, mert felosztatja az üzemet és átköltözik Amerikába.

MIND.
Hallatlan!

JULI
az Ördöghöz. Erre mondjon egy aforizmát, kolléga!

ÖRDÖG
mosolyogva. Ez éppen olyan, mintha egy zoknit hermelinből csinálnának - és egy hermelint zokniból!

MIND
nem értik, de mindegyik azt hiszi, hogy a másik érti, és szégyenlik bevallani. Tényleg - ez éppen olyan!

DOKTOR ÚR.
Akkor rendben van minden. Összejövetelünk jelképe, hasonlata, jelentősége, alapgondolata, értelme, mondanivalója, célja, rejtett költészete - hermelinzokni! *Csönget.* Az ülést bezárom!

JULI.
Lajos!

LAJOS.
Irma!

IRMA.
Liliom!

LILIOM.
Éljen Shakespeare Ciklus - éljen Molnár Premier!

Zongorahegedű, alkony, hajnal, éjféli nap, napéjegyenlőség, világbéke, függöny

MÓRICZ ZSIGMOND

BÚZAPARITÁS vagy AKI ENNÉL VÍGABB VÍGJÁTÉKOT LÁTOTT, AZ CSAL

Írta: Zsigmondic Mór

ELSŐ RÉSZ

Agrár Esvány, gabonafőigazgató lakása, a Ritz-csárdában.
Agrárné, született Mária Terézia, osztrák császárnő, valóságos titkos palotaőrgróf, türelmetlenül rugdalja a lábai előtt fetrengő kultúrmérnök fülebotját.

TERÉZIA
parfümöt loccsant a búbos zongora szügyébe. Eh!!... parbleu... hol van az asztal?!... hozzátok be az asztalt...

MARIKA
Agrár Esvány húga. Mi kéne, ha vounau? Au, de jauo szaga van aunak a párföngnanok! *Tűzről pattan.*

TERÉZIA.
Hozzátok be gyorsan az asztalt, ami körül mindig kergettek, ha nem néztem le az egyszerű pórt, akinek már a papája is gazdagabb ember volt az én édes tatámnál, a Blaunál. Tyű, a kiskésit annak a kutyakaparó lelki differenciáltságú elfinomult idegzetemnek, de hamisak a férfiak! *Megfricskázza a kultúrmérnök dermedt sétapálcáját.* Gyerünk! *El, csalva.*

MARIKA.
Jauj! az én jau pöröszt bátyángomat csajják, mint retkes vargyú bürrügésit, kóbászfülivel! Hé! *Revolvert ránt.* Ijjá!... rivolvengy! rébolbőr! ez a csalfa Budapöst! de feketére föst! Hahó! Hahó*!Belelő a telefonba.*

ESVÁNY
beugrik. Mi az? Mi az?

MARIKA.
Asszingond, ebgerinc!

ESVÁNY
fejetokájához kap, hördint. Ó, ó, nőm, az elfinomult főherceg csalás útján terheltetik házasságom törését elősegíteni! Hogy fogom én ezt durva, egyszerű lelkemmel, melynek ősi ösztönei krátertűz módjára hemzsegnek, sürtyögve a dágványban, elementáris, durva, de mindennél hatalmasabb öntudatlan paraszti származásom őserejével kibírni, illetve ellensúlyozás tárgyává tenni? *Tör, zúz.*

MARIKA.
Auj, de komégyás víggyáték!

MÁSODIK RÉSZ

ESVÁNY
kaccantva. Mindegy! Ám mindegy! Én csak pór vagyok, de vaskos, minden elfinomultságtól és lelki aprólékosságtól még meg nem illetett sziklatömb jellemem egész ősi felháborodásával, anélkül hogy utalnék azokra a rendkívüli jelentőségű kölcsönhatásokra, melyek a nyerstermékeket előállító nép s a gazdaságilag kulturális szempontból előnyösebben fejlődött városi polgárosztály között, előbbinek javára, fennállanak: nem említve a politikai szempontokat, mint amelyek nem tartoznak szigorúan egy vígjáték keretébe - egyszerűen, egyenesen, köntörfalazás nélkül, a parasztlélek nyílt szókimondásával, a hitvány városi ficsúrok kertelése nélkül, kapásból, huszárosan, szőrin megülve, nyereg alatt keményítve, szócafrangok nélkül, anélkül hogy sokat karattyolnék, anélkül hogy szót szóba öltenék, bátran, csakafejét őszinteséggel és azonkívül még határozottan is felszólítalak: - tedd megfontolás tárgyává záros határidőn belül, hajlandó vagy-e válaszolni arra a kérdésemre, miszerint hogy értetted azt a kifejezést, hogy a kultúrmérnöknek - mint ahogy a csatolt adatok bizonyítják - fülcimpáját csiklandoztad, miközben ő lábujjadat majszolta, illetlen gerjedelmek előidézése céljából? *Fúj, mint veszett bikaügynök.*

TERÉZIA
gőggel, lenézéssel, az elfinomult városi nő ösztönös irtózatával minden durvaság iránt. Büdös paraszt! Taknyos ló! Trágyapöce! Ganajság! Így kell beszélni egy úrinővel?*Elomlik.*

HARMADIK RÉSZ

MÁRIA TERÉZIA
könnyezve. Látod, Samu, félreértettél, pedig én Sziléziát csak azért akartam elfoglalni, mert szerettelek.

AGRÁRESVÁNY
rajongva. Királynőm! A hű magyar nép mindig tisztelni fogja benned az anyát és feleséget! Életemet és véremet az új magyar drámairodalomért, mely csak a hű, őszinte, nagylelkű néplélek ősi forrásaiból fakadanthat!

MÁRIA TERÉZIA
mellékesen. Egy kis zab is kellene, hogy elő lehessen adni.

ESVÁNY.
Vitam et sanguinem - de zabot csak búzaparitáson!

KARINTHY FRIGYES

Kritikusaimhoz
„Mondhatta volna szebben kis lovag,
Más-más hangnemből, így ni, hallja csak!”

Rostand: Cyrano

HOLNAPUTÁN KISKEDDEN

Kísérleti komitragiszatiropera három retortében.
A Hadács Színház bemutatója.

ELSŐ RETORTE

Fényűző kényelemmel berendezett búvárharang a Mississippi medrében, közel a párizsi Opéra Comique-hez. Kényelmes bársonyszékek, kandallók, nippek. A szomszédból állandó orgonaszó, szférák gépzongorája. Egyébként légüres tér. Bunsen-lámpák, teásszervíz, bársonyfüggönyök és néhány magdeburgi félteke.Lakmusz-papír, Boyle-Mariott-törvény, rizspor.

RAKASAKI RAKASA
mongol bélyeggyűjtő. Kifogástalan megjelenés, idegenszerű hang. Parancsoljon velem, báró úr.

ILONKA BÁCSI
fesztelen mozdulatok. Á, persze, na igen. Hogy van, kedves tanár úr? Tudja kérem, nekem sokszor úgy rémlik, hogy Kantnak nincs egészen igaza abba a izébe, amikor a kategorikus imperatívumról beszél, meg hogy a negyedik dimenzió... De azért Bergson feltevése az idő és tér relativitásáról se kutya... Parancsol egy cigarettát, habbal?

RAKASA
cseppfolyós állapotba megy át udvariasan. Kétségkívül, kétségkívül.

ISTEN SAMU
ingán leereszkedik 9 : 8 kezdősebességgel. Á, bocsánat...

ILONKA BÁCSI.
Szervusz, Samu. Hát hogy ityeg a fityeg?

ISTEN SAMU
tétován. Nem tudom... Mintha valami kürtszót hallottam volna, innen, a zodiákus felől... Egy pillanatra azt hittem, hogy a Hold ráesett a Popokatepetl tűzhányóra... de úgy látszik, tévedtem. Kicsit szórakozott vagyok ma. Mi ez a tócsa itten?

ILONKA BÁCSI.
Engedd meg, hogy bemutassam, Rakasaki Rakasa, japán bélyeggyűjtő.

RAKASA
gáznemű állapotba megy át. Udvariasan gomolyogva. Van szerencsém.

SAMU
tétován. Ejnye... milyen különös ember...

ILONKA BÁCSI
vállat von. Mi van benne különös? Egész rendes ember, csak egy kicsit ideges.*Ágyúdörgés.*

SAMU
tétován. Lehet... lehet... De mintha hasonlítana hozzám...

ILONKA BÁCSI
könnyedén. Különben hogy vagy?

SAMU
lelkesen. Én jól. Hallotta, Ilonka bácsi, hogy feltaláltam a zenélő szalámiszeletelőgépet?

ILONKA BÁCSI.
Na ne mondja, mert még elrontja.

SAMU
maga elé meredve. Igen... A gép borzongva és rejtelmesen szeleteli a szalámit... Egyszerre buzgó zene harsan fel... túlvilági dallam... A szalámi tompán hull alá... A zene azonban egyre hangosabb... Kék gáz buggyan elő... holtan esnek össze a katonák...

ILONKA BÁCSI.
Hát a Málcsi néni hogy van?

SAMU.
Köszönöm, még mindig náthás.

JÉZUS MÁRIA
volt énekesnő, átmegy a színen.

SAMU.
Mária...

MÁRIA.
Ugyan ne szekírozzon. Tisztességes nő vagyok, mit kompromittál. *Duzzogva.* Maga csúnya!

SAMU
tompán. Mária... tudd meg... te vagy az én lelkemben a szalámiszeletelőgép...

MÁRIA
kacéran. Szép szalámi lenne magából.

SAMU
felordít Hah! A halálomat kívánod?

FŐHERCEG
sietve jön. Tessék, itt van nálam a kártya... Aki a tök ászt húzza, üljön bele a szeletelőbe...

SAMU
rebegve. Értem... Isten veletek...*Szivarra gyújt. A szivar felrobban, és kilenc rakéta jön ki belőle.*

Zene. Sötétség.

MÁSODIK RETORTE

Műhelyterem a Danubiusban. Középen óriási gép. Szíjak harsognak, munkások dolgoznak.

SAMU
a munkásokhoz. Csak szeleteljétek, gyermekeim, szeleteljétek... Holnap bemutatom a találmányt... Lehet, hogy magam is kipróbálom. *Maga elé.* Lehet... lehet...

ELSŐ MUNKÁS.
Nyomd bele ezt a szalámit, elvtárs, gyerünk...

MÁSODIK MUNKÁS.
Nyomja a nehézség. Nekem már elég volt ebből a masinából. *Lassan sötétedik. Lila fény. Munkások elmennek.*

SAMU
leül a gép tetejére. Maga elé. Fel kell szeletelni... *Egy darab húst dob bele.*

RAKASA
alul kijön. Első pillanatban olyan, mint egy szalámi. Mikor közelebb jön, látni, hogy hasonlít Samuhoz.

SAMU
rémülten. Ki az?

RAKASA
túlvilági hangon. Mit félsz? Nem érzed, hogy jobbik eszed vagyok?

Kívül zúgás, halk zene. A hulló szalámiszeletek Chopin „Nocturne”-jét játsszák.

SAMU.
Mi ez? Ó, jaj, mi ez?

RAKASA
rejtelmesen. Ez a halál zenéje.

SAMU
kitörve. Mit akarsz tőlem?

RAKASA
könnyedén. Semmit. Ujjlenyomatot akarok másolni az ön füléről. Ha a vegyarány helyes és a hordókat össze lehet varrni, akkor számításom szerint ön megszabadul gyomorbajától és az eredendő bűntől. Gyerünk, utánam!... *A háttér szétnyílik. Látni a Szaturnusz-csillagot, amint közeledik. A bélyeggyűjtő alakja kitágul, szárnyai nőnek.*

SAMU
elhalón. Várj... jövök...

Légűr. Végtelenség. Foucault-féle szivattyú, trigonometria.

HARMADIK RETORTE

Oktogon tér. Villamosok jönnek-mennek. Rikkancsok, katonák, járókelők.
Az Oktogon közepén áll a Nagy Szalámiszeletelőgép.

SAMU
vígan. Tessék besétálni, uraim, itt kapható a friss szalámi. *Tömeg verődik össze.*

RIKKANCS.
Tyű, az anyja...

FŐHERCEG
megáll, merően néz Samura.

SAMU.
Na, most gyerünk... *Megindítja a gépet. Maga is beleugrik. Nagy álmélkodás.*

MÁRIA
felsikolt. Samu!

ROKKANT KATONA.
Ciga-reta! Gyenge albán ciga-reta!

SAMU
kijön alul. Uraim!... Gyönyörű volt... Mintha suhogó szárnyak lobogtak volna mellettem és mélységek nyíltak volna, mikor a kések elcsaptak mellettem... Majdnem levették a fejemet... De félretoltam, és most itt vagyok...

FŐHERCEG.
Disznóság... Még nem is reggeliztem... Azt hittem, hogy itt lehet szalámit kapni.

SAMU.
Frászt. *Pofon vágja.*

MÁRIA.
Samu - szeretlek!

SAMU
tompán. Én már nem. Mióta közelről láttam az igazságot, s lent voltam a Nagy Gép belsejében, rájöttem, hogy nem kell szerelem, nem kell asszony... semmi se kell...

RAKASA.
Csak?

SAMU
felragyogva. Csak a szalámi!... A végtelen szalámi!

Mind megdermednek. Samu lassan emelkedni kezd.

MADÁCH IMRE

TIZENHATODIK SZÍN

„Az ember tragédiájá”-nak újonnan felfedezett része, mely az eredeti kiadásból véletlenül kimaradt, s amely a Kepler- és a Tower-jelenet közé volt ékelve. Madách Imre utólagos jóváhagyásával kiadjuk.

Fényes helyiség a New York irodalmi kávéház földszintjén. Elöl asztalok és székek, könyves- és újságospolc. Pincérruhás férfiak sürögnek-forognak. Olvasásba és írásba elmélyedt vendégek. Egy kis lány ibolyát és „Pesti Futár”-t árul. Az ablakokon keresztül széles pászmákban süt a nap. Távolról Kar énekel: eleinte alig hallhatóan, aztán erősebbé válik, mintha közelednék a hegyek felől.

ÁLHÍRLAPÍRÓK KARA *távolból.*
Zúg a tenger, zúg az élet,
Ez nem véletlen, ez vélet,
Zúg az által, zúg a főleg,
Ó előleg! Ó előleg!
Téged isten hol ver, hol ver,
Ó, revolver! Ó, revolver!
Akadna egy tutis talán,
Ó, átalány! Ó, átalány!
Lapot kéne alap’tani!
Ó, Hatvany! Ó, Hatvany!
Csinálni kéne új revü,
Ó, az beüt! Ó, az beüt!
Napilapot, alabárdost,
Kis Színházat, à la Bárdost,
Írok darabot, tanti, én
Ó tantième, ó tantième,
Egy millió, két millió,
Lapokba nagy ribillió,
Vagy egy mozit, vagy egy mozit,
Az jól hoz itt, az jól hoz itt,
Téren és minden koron át,
Jaj! koronát! jaj! koronát!
Egy koronát!
Holnap visszaadom!
Holnap! Holnap!
Holnap visszaadom!
H... o... o... l...

Ez a szó: „Holnap”, lassan újra beleolvad az általános zúgásba, és a Kar szózata a távol hegyekbe vész. Ádám mint vidéki szerkesztő, Lucifer mint könyvügynök hirtelen megjelennek a bejárat mellett, egy asztalnál. Lucifer leülteti Ádámot.

ÁDÁM
Mily ország ez s mely nép, melyhez jövénk?

LUCIFER
Kívántál kort, amelynek hajnalán
Az Eszmét érti s istápolja minden
S a vak tömegnek nyíltan hirdeti,
Kimondott szót s merészen szárnyalót,
Mely szebb szavakkal szebbet mond; s a nép
Megérti, mit a gondolat sugall
S a gondolat hatalmas szózatát
„Bár nem tanulja senki, minden érti."
Nem így beszéltél? Nos, helyben vagyunk.
Tekints körül e csarnokok falán
S a síma márványasztalok felett,
Hol görnyedezve ül Korszellemed
S fajod. Itt minden eszméket teremt,
Ez mind az ihlet hős lovagja itt,
Művészetének önbízó hevét
Itt minden egyes fennen hirdeti
S nyíltan bevallja: „Én művész vagyok."
Művész, az Eszme s Szépség hőse hát.
És minden érti az igaz valót,
Bár nem tanulja.
A pincérhez
Pikkolót, pohárba.

ÁDÁM
De mért ifjak, mondd?

LUCIFER
Törvény a szokás itt,
Hogy harminc éven túl e lángeszek
Tömény sósavba tétetnek, ecettel
És ünnepélyesen felvéve a
„Vén trotli" címet, nyugalomba mennek,
Ezeknek volnék én is egyike.

ÁDÁM
Minő csodás! De mondd, ki e fiú,
Kit ott vállára ültet pár csavargó
S ki hetyke daccal dőre bort iszik
S fejére önti e hevült fiúknak,
Kik ordítozva fogják lábait?

LUCIFER
Nem ismered? E kornak igrice,
Duhaj fiú, de halljuk, mit beszél.

A DUHAJ
egy csomó sovány és pattanásos arcú fiúnak a fején ül, akik szabályos időközökben átköpnek a szemben levő asztal csészéibe.
Én őszös, nyeszlett úriságom,
De undom, de köpöm, de szánom.
Ti vagytok a Genny,
Ti vagytok a Piszok.
De én iszok.
De én iszok.

A SOVÁNYAK
ordítva.
Halljuk! Halljuk!
Órriássi! Éljen! Éljen!

ÁLHÍRLAPÍRÓK KARA
távolból.
Ó vérzések!
Ó érzések!
Ó ások!
Ó látások!
Duhaj!... Duhaj!... Ó nagy!
A legnagyobb!...
Fejére babért,
Fejére koronát,
Két koronát,
Egy koronát,
Holnap megadom!...
Holnap... Holnap...
Ho... o... o... *Elvész a hang.*

ÁDÁM
Mi zagyva szókat halmoz oly bohón
E furcsa lény, s azok mit éltetik?

A DUHAJ
Nyál-ország és kese kicsik,
Kese kicsik, kicsi kocsik,
Nem vagyok én közületek,
Vagyok busa órjás-virág,
Mit fogjátok a lábamat?
Eresszetek, mert pofozok,
Eresszetek, mert pofozok.

A SOVÁNYAK
ordítva. Nagyszerű! Felséges!
Micsoda erő! Micsoda szenvedély!

Még jobban fogják a lábait.

ÁDÁM
Mi furcsa kép! Bolondos társaság,
Kik ők sajátlag?

LUCIFER
Ez, s fajod, a lényeg.
De meg ne sértsd e derék fiúkat,
Mert önhitére büszke mindenik.

A színész belép

ÁDÁM
A lelkesülés érdemük nekik
S ifjú szívektül mást ki várna még?
De hát a szellem s művészet uralma,
Ha termett is ily dőre vakhitet,
A lelkületre üdvös volt bizonnyal.
Szelídebb s finomultabb hangulatra
Csitítva múlt koroknak durva népét
S a zord kedélyt nemesbé csiszolá
S megértővé.

A SZÍNÉSZ
egy újságírót vág pofon, de úgy, hogy az lefordul a székről.
Nesze, Politzer úr.
Majd írd máskor, hogy tehetségtelen
Vagyok.

Nagy röhögés. Politzer feltápászkodik. A színész megszorítja a nadrágszíját, és fogadja az üdvözletüket.

ÁDÁM
aki felugrott, most elhűlve megáll.
Mi az? S amazt nem védi senki?
E jó fiút, ki lelkesen s mohón
Vélé szolgálni az igaz ügyet
S megírta arról, hogy kontár csupán?

LUCIFER
Akad védője, várj.

KÁD
*szerkesztő, Politzerhez.*Hát apikám,
Ez poficsek volt. Tudja mit, írok
Egy ziccert neki, a hasába, jó?
Hogy meggebed. Váltója van neki
S a papájáról tudok valamit.

ÁDÁM
S e széles arcú és dagadt szemű
Hóhér, ki ez, ó Lucifer, beszélj!

LUCIFER
Ez Kád.
Kádhoz fordul.
Mester, távolból jövénk
S e csarnokokba nagy híred hozott.
„Futár”-odat csudálja fajzatunk.

KÁD.
Hallja, ne dumáljon nekem, mer’ a szájára ülök. Ha tud valamit valakiről, akkor beszéljen, tíz kroncsiig tuti, másképp steigoljon innen a sárgába.

ÁDÁM
Ó Lucifer, mi rettentő beszéd!
Hová lett nyelvünk, a dicső, s nemes,
Holott szavában e nyeglének itt
Külvárosoknak szennye háborog.

ÁLHÍRLAPÍRÓK KARA
távolból.
Bóruch, ate, adonáj,
Kádasnak te ne dumálj.
Kádas! Kádas! Ó a nagy,
A legnagyobb!

SZÓSZ,
a szociálfilozófus, Ádámhoz. Az, hogy itt egy külvárosi, hogy úgy mondjam nyelvgörbe képződik, az egy kultúrjelenség, amit kultúrcsavarodásnak nevezhetnénk. A fajiságnak egy talajrétegeződése szemlélhető az effajta kifejezésekben, mint „dumálni” meg „steigolni”. Bomlott kultúréletünk nőpéldányai és hímegyedei mintegy csúcsgörbéi ennek a fajiságnak. Különben pedig, úgy hallom, ön jambusokban beszél: ez egy jellemző kultúrjelenség. Ön egy elfajult kultúregyede, hogy ne mondjam, kultúrparazitája ennek a kornak: az első csimpánzság jellege önben elfajilagosodott, és holmi gondolkodási és értelmi sallangokat vett föl. Ön egy kultúrcsimpánz.

ÁDÁM
fölháborodva.
Hogyan? Csimpánz, én? Hah, te gaz lator,
Hiába voltam Kepler s Márius
És Hellászban hiába harcolék
Különb eszmékért, mint e korcs tömeg?
Hiába törtem eszmék gádorán
Az Úr színéig, s szembeszállva, hah,
Az elemekkel, mindhiába szálltam
Az űrbe vissza, csillagok közé,
Hogy visszahullva, ember, képedig,
Sárral dobál - s csimpánznak elnevez
E nyegle képű és csupasz legény?
Majd megtanítlak, korcs!

Hátrakap egy székért, de Béla, a pincér, aki azt hiszi, hogy kabátot akar lopni, lefogja.

BÉLA
Álomkép, ne mozdulj.

ÁLHÍRLAPÍRÓK KARA
távolból.
Képedre, ha mászott,
Te akarod megfőzni a Szószot?
Szósz! Szósz! Ó a nagy!
A legnagyobb!

A DRÁMAÍRÓ
egy újságíróhoz. Ki ez a tisztelt úr? Nagyon hangosan beszél.

ÁDÁM
feléje fordul.
Te zord s hideg tekintetű alany,
Kinek szemén egyetlen vízüveg
S egyetlen szemmel nézel úgy reám,
Beszélj te nékem eszmékről, miket
Keresni jöttem s nem lelek sehol.

A DRÁMAÍRÓ.
Nézze, barátom, ezekkel nem viszi sokra, három korona kapcsán, ami hihetőleg a zsebében van. Ezeknek a forinttalan dolgoknak lejárt az ideje. Na, akar egy koronát?

ÁDÁM.
Te fanyar elménc, mondd nekem, ki vagy?

A DRÁMAÍRÓ
monoklit csap föl. Hogy tetszik mondani?

ÁDÁM
Távozz, ne szólj. Te hitvány érdekért
Eladtad ím az eszmét - s nem pirulsz,
De kérkedően szóllasz: jól van úgy,
S példádat még követni hirdeted?

A DRÁMAÍRÓ.
Alászolgája. Adja át üdvözletemet tisztelt barátjának, aki egyébiránt nagyon hasonlít Hegedüs Gyulához. Ki az?

LUCIFER
Én, Lucifer.

A DRÁMAÍRÓ.
Az ördög? Hányadik kiadás?

LUCIFER
zavartan.
Ezt nem értem.

ÁDÁM
Hogyan, Lucifer? Rajtad ő kifog?

A DRÁMAÍRÓ.
Látja, kérem, a dolog nagyon egyszerű. A kitűnő Madách érdemeit különben méltányolva, úgy veszem észre, uraságodból eddig mégis egy kiadást tudott csak kipofozni. Vallja be, én nagyobb sikerrel alkalmaztam önt. Ön nem tehet nekem szemrehányást. Ha azonban az ön barátja tovább is folytatja támadó hangú előadását: akkor rögtön beleegyezem kiadóm sürgető óhajába, mire önt lefordítják angolra, s így nem szólalhat meg többé ebben a darabban, melyet magyar nyelven adunk elő. Hát gondolja meg. Alászolgája.

LUCIFER
alázatosan. Igenis, nagyságos úr. Majd beszélek vele.*Csitítja Ádámot.*

ÁLHÍRLAPÍRÓK KARA
távolból.
Hehe! Hihi! Bruhaha!
Madách Gábor, Madách Pista
Pitiáner nimolista
Ája, mája,
Nem volt neki koronája,
Száz koronája!
Két koronája!
Egy koronája!
Holnap megadom!
Ho... o... ol...

ÁDÁM
Elég - elég... ó, borzalom fog el!
Lélektelen vásárt találtam ott,
Hol eszméket s igazságot kerestem.
De mondd -: a zsenge gyermeklelkeket,
Kiket nemesb csírába hajthat ám
Egy jóltevő s irányító hatalm: -
Ki istápolja gyenge lelküket
E zord s rideg és számító világban?

LUCIFER
Jöjj hát és láss.*Felmennek a karzatra.*
És nézd meg őt magad.

A karzaton ül a modern „Nyaggat” című revü szerkesztője, mint Tudós, fehér köpenyben. Anyák gyermekeiket hozzák elébe. Éppen egy gyermeket tapogat.

EGY ELŐFIZETŐ
Tudós - véleményed?

SZERKESZTŐ
Ebből műkritikus lesz.

ÁDÁM
Hogyan? E nyirkosszívű bölcselő
Nem fél e zsenge gyermeklelkeket
Az Eszme szent honába vonni be?
Mester! beszélj hát - távolból jövénk.
Hogyan lehet, mondd, hogy erő s anyag
Magában egy, de külhatásra más:
Előtted egyként megnyilatkozik?

SZERKESZTŐ
Mit akar? Kéziratot hozott?

ÁDÁM
Ezt nem értem.

SZERKESZTŐ.
Mondja, mibe hisz ön: a neo-impresszionizmusba, vagy a nio-neo-impresszionizmusba?

ÁDÁM
Lucifer! Mi ez? Megint az „i" betű?!
A homouzjon átkos végzete!!

SZERKESZTŐ
fejalkatát vizsgálja. Na jól van, írja le ezt a mondatot: „Az élet egy fekete hajó."

LUCIFER
súg. Mind nagy betűvel írd, Ádám, te ló.

SZERKESZTŐ
megnézi. Nem jó. Versekhez nem ért, azt már látom. Hanem maga biztosan kitűnő zenekritikus. Maga zenekritikákat fog nekem írni. Érti?

ÁDÁM
De nem, hogy vennék tollat s kérkedőn
A hangok szent művészetébe én
Kontárkodó, bírálgató szavakkal -
Hiszen nem értem s nincs tanulatom.

SZERKESZTŐ.
Ne beszéljen. Én azt jobban tudom, hogy maga mihez ért. Azonnal üljön le, s írjon egy zenekritikát. Mars.

Ádám ijedten leül.

LUCIFER
súgva.
Ne félj - hiszen Hellászban harcolál
S Achilleszt büszke karddal átdöféd -
S most borzadsz?

ÁDÁM
remegve rágja a tollat.
Mi volt az ehhez? Ezt mégsem merem.
Mit írjak és miről? Hisz nem tudok.

SZERKESZTŐ
Luciferhez. Maga ne zavarja az ebadtát. Hagyja dolgozni. Magában különben egy olyan neo-primitív költőt sejtek. Maga üljön le és írjon valami gyerekverset. Érti?

LUCIFER
De én az örd...

SZERKESZTŐ
Hallgass!

Lucifer ijedten leül egy másik asztalhoz

SZERKESZTŐ.
Kengyel, maga meg segítsen annak a kritikusnak.

EGY KISFIÚ
fürgén Ádámhoz szalad. Ne tesszék félni, majd én szedítet madánat, csak ilja szépen, hogy a toloratura énekelész szetszuál-pszihológiai alapon intáb medlátász dolda és nem medérzészé...

ÁDÁM.
Hah, mit kívánsz, te gyenge csemte, mondd?

A KISFIÚ.
Udan, mada tehetszéttelen majha, mada pajalititnok, mada akarja az apját tanítani*? Kiveszi kezéből a tollat és tovább írja a cikket. Több hasonló fiú közeledik.* - Pincéj, egy adad anyatejet, pohájba. *Gyermekek köldökzsinórokon ugrálnak. Nagy zenebona.*

ÁDÁM.
Lucifer, hah! gyerünk! *Átrohannak a karzat másik oldalára.*

EGY ÁLHÍRLAPÍRÓ
felrohan a karzat másik lépcsőjén, lefelé kiabál. De hát persze, mondom nektek, hogy szerkesztő! Az a másik, az a sánta niemand, az a kiadó. Csak gyertek. *Megrohanja Ádámot.* Szerkesztő úr, egy rövid kéziratot hoztam.

ÁDÁM
No várj! Ne vágtass! Gondold meg dicsőn,
Ha jól megért a lelked belseje...
Mit van mit tenni e parányi rög?
A kéz inalva ír, de áll az agy
S ha büszke lelked...

ÁLHÍRLAPÍRÓ.
Mit tetszik povedálni annyit, főszerkesztő úr, kedves mester. Itt van egy vers. Csekély előleg...

MÁSODIK ÁLHÍRLAPÍRÓ
Meg itt is egy.

HARMADIK ÁLHÍRLAPÍRÓ
Meg itt.

NEGYEDIK ÁLHÍRLAPÍRÓ
Meg, íme itt.

Körülveszik, kéziratokat nyújtanak át. Ádám kétségbeesetten kapkod, fuldoklik. Végre bemenekül hátul egy helyiségbe. Lucifer utánaveti magát. Elöl egy széken ül Fleur Noire, mint agg ruhatárosnő, harisnyát köt. Ádám lihegve és zavart szemekkel megáll.

LUCIFER
megáll és a Nőre mutat.
Ismered őt, Ádám?

ÁDÁM
Ah! Éva, Éva!
Ó balzsam és talizmán! Ó a nő!
Te, ki lugast varázsolál nekem,
Hát így találllak?

A RUHATÁROSNŐ
feláll és vigyorogva közeledik.
Hallja, valamit akarok súgni magának.

ÁDÁM
Ah, ah, mi édes, édes enyhület,
A természet vigasztaló szava,
Ó súgd fülembe azt a szent igét,
Mit férfifülbe nő súghat csupán
S mely a vén földet ifjúvá teszi,
Legyen bár külsőd poklok fajzata,
E szó kibékít és felold! No súgd!

A nő súg

ÁDÁM
felordít.
Lucifer! Meneküljünk! El innen!

LUCIFER
egy kicsit végre maga is megijed.
Mi az, mi az, mi az, mi az, mi az?

ÁDÁM.
Azt súgta a fülembe: „Ádám, én költőnőnek érzem magam.” El! El!

Elsüllyednek.

Függöny

AZ EMBERKE TRAGÉDIÁJA

Madách Imrike után Istenkéről, Ádámkáról és Luci Ferkóról
A versikéket írta Karinthy Fricike

BEVEZETÉS

Toncsi, Fercsi, Jancsi, Náncsi.
Csupa kandi, meg kíváncsi
Kisgyerek.
Amit Imre bácsi néktek
Elmesél most - attól égtek
Ifjak, öregek.
Egyik izzad, másik fázik,
Egy vígan hahotázik,
Másik pityereg.
Ha így nézed, domború,
Ha így nézed, homorú,
Egynek szörnyű mulatságos,
Másnak szomorú.

ELSŐ SZÍN

Utcu Lajcsi, hopsza Lenke,
Volt egyszer egy jó Istenke,
Azt gondolja magában:
Mit ülök itt hiában?

Megteremtem a világot,
Hogy olyat még kend nem látott.
Hogyha látod, szádat tátod,
Mesterségem megcsodálod.

Amint mondta, úgy is tett,
Dolgozott egy keveset,
Hat nap alatt úgy, ahogy
Összecsapta valahogy,
Rajta nem is másított,
Csak egy nagyot ásított.

Rafael, Miska meg Gábor,
Ebből állt az angyaltábor.
Rafi mondta: halihó,
Ez a világ jaj be jó!
Miska mondta: gyerekek!
Ez a világ de remek!
Gabi mondta: mi lesz még,
Ha meglátjuk az eszmét?

Luci Ferkó azonba'
Irígy volt és goromba.
Meee, mondta, szebb is akad,
Nekem nem kell, edd meg magad.

Ilyen volt a Luci Feri,
De Istenke meg is veri,
Nem kell szárny, repülj gyalog,
Dobjátok ki, angyalok!

MÁSODIK SZÍN

Ádámka meg Évike
Édenkertnek végibe
Hancúroztak, ittak-ettek,
Állatokkal verekedtek.

Ádámka nem akart menni
Évikével almát enni.
Évi mondta: ne légy fád,
Láttam két szép almafát.

Angyalka jött, nagyon mérges.
Vigyázz, az az alma férges!
Istenke se akarja,
Hasacskátok csikarja.

Luci Ferkó rossz kölök,
Éppen arra lődörög,
Juszt is, mondta: egyetek,
Tömjétek meg begyetek.

No most tele van a bendő,
Itt a bűn, az eredendő.
Mars ki innen, istenvertek!
Bezárjuk az Édenkertet.

HARMADIK SZÍN

Vége lett a jó életnek,
Éviék szegények lettek,
Mert elkövették a rosszat,
Dolgozhatnak most naphosszat.

Mi lesz ebből, Évikém!
Nem bírom egy évig én.
Csak tudnám, mi lesz belőlem,
Mit akar Istenke tőlem.

Luci Ferkó majd megmondja,
Annak ez a legfőbb gondja,
Mióta büntetés végből
Őt is kidobták az égből.

Feküdjetek a bokorba,
Kimondom most nektek sorba,
Évi, Ádám,
Kibontom a meseládám.
De előbb módját megadni,
Van szerencsém bemutatni,

Ha nem tetszik a regény,
Vagy az ágyacska kemény,
Ez a kislány megpuhítja,
Úgy hívják, hogy zöld remény.

NEGYEDIK SZÍN

Ádámkából azon nyomba
Fáraó lett Egyiptomba.
Nagyon finom volt a dolga:
Mint a pelyva, annyi szolga
Dolgozott egy kőhegyen
Csakhogy neki jó legyen.

Gile-gula, tarka-barka,
Rabszolgának fáj a marka,
Férfiszolga, nőcseléd
Liheg-lohog, csőcselék!

Ha kilóg a nyelvecskéd,
Megverünk, mint kis kecskét,
Csihi-puhi, mertek-gyertek,
És egy szolgát agyonvertek.

Évike, hogy látja ezt,
Nosza pityeregni kezd.
- Mit pityeregsz, te gyerek?
Évi tovább pityereg.
- Na megállj csak, az apád!
Eltörtétek a babát!

- No majd veszek frisset, másat,
Finomat és elegánsat!
- Ez már úgyis régi, ócska,
Így szólt a jó Fáraócska.

Égszakadás, földindulás,
A fejemen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is pajtás!

ÖTÖDIK SZÍN

Görög hazát akkor éppen
Megtámadták, kérem szépen,
Miltiades fővezér
A csatába ment ezér!

Hát ahogy ott csatázott,
Mint valódi hellén,
Arra ment egy ellenség,
Megszúrta a mellén.

No ez mégis hallatlan,
Hogy a nép ily hálátlan.
Nincs hálátlanabb a népnél,
Otthagyták őt a faképnél.

Királynak, ha nincs szószéke,
Hatalmának bezzeg vége.
Igyuk meg a tejecskét,
Csapjuk le a fejecskét.

Égszakadás, földindulás,
A nyakamon egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

HATODIK SZÍN

Hű, ezek de rosszak lettek.
Énekeltek, ittak, ettek,
Évi, Ádi gonoszcsontok,
Elvetettek minden gondot.
Évi röhög, mintha ráznák,
Csintalanok és paráznák,
Nincsen benne semmi könyör,
Azt mondja, hogy fő a gyönyör,
Fő a gyönyör meg a gyomor,
Persze, lett is szörnyű nyomor.

Ádi, Évi rossz is, rest is,
Hát egyszer csak jött a pestis,
Jött a csúnya dögvészecske,
Hullt a nép, mint a legyecske,
Kézzel, lábbal kalimpált,
És aztán meghalukált.

Ekkor jött a szent Peti,
Ki a rosszat megveti,
- Ádi, Évi, nézd meg eztet,
S megmutatta a keresztet.

Égszakadás, földindulás,
A szívemen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

HETEDIK SZÍN

Tankréd bácsi énekel,
Azt mondja, hogy hinni kell.
Egyik hiszi eztet, aztat,
Másik hiszi aztat, eztet,
Egymás kezéből kitépik,
Rongyolják a szent keresztet.
Ejnye, csípje meg a macska!
Hol az exact fogalmacska?

Évi a zárdába ment,
Nem szép tőle, annyi szent.
Lett belőle Izidóra,
Nem hallgatott okos szóra.
Ádi mondja: csip, csip, csip,
Gyere már ki egy kicsit.
Évi, Évi, gyere ki,
Ég a házad ideki.
Évi mondja: nem, nem, nem,
Nem enged a korszellem.
Feri mondja: a kereszt!
Megfogtad, de nem ereszt!
Égszakadás, földindulás,
A hátamon egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

NYOLCADIK SZÍN

Ádi, Évi, ácsi, pácsi,
Ez meg itt a Kepler bácsi,
Nem ám holmi fecske-locska,
Kenyere a csillagocska,
A nagy bolygó náció
Meg a gravitáció.
Egyedem-begyedem,
Meg a világegyetem.

Közben Évi: juj, juj, juj,
Egy fiúval összebuj,
Hogy majd vesznek, éljen, vivát:
Ádámkának vásárfiát.
Nem fügét és nem narancsot,
Icipici kis agancsot,
Felteszik a fejire,
Jól fog állni nekie.

Csakhogy ahhoz pénz kell ám,
Adjál nékem, Ádikám.
Ádi mondja: no, mi lesz még?
Nem szeretem ezt az eszmét,

Unció-smúnció,
Szebb a revolúció.

Égszakadás, földindulás,
A szememen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

KILENCEDIK SZÍN

Játsszunk fej vagy írást mostan,
Mondta Ádám a magosban.
Hogyha írás, semmi sírás,
Mindennapra egy tojás.
Hogyha fej lesz, de sok hely lesz,
Minden bögre csupa tej lesz.
Megisszuk a tejecskét,
Lecsapjuk a fejecskét.

Utolsó pár legelőre,
Kimegyünk a legelőre.
Miénk a föld, rontom, bontom,
Az én nevem Kukorica,
Kukorica, Kukorica Danton.

Utcu bizony megérett a meggy,
Danton bácsi ki a rétre megy.
Kint a réten fűbe harap,
Hiányzik belőle egy darab.

Égszakadás, földindulás,
Könyökömön egy koppanás,
Gyerünk vissza, pajtás!

TIZEDIK SZÍN

Ádámkának mi nem jut eszébe,
Hogy ő mostan beleül a székbe.
A tudományt onnan magyarázza,
Hű tanítványt a hideg kirázza.

- Tudós bácsi, mondd meg nékem,
Mi legyen a mesterségem?
- Vegyél könyvet, tollat, irkát,
Mindenféle irka-firkát!

- Tudós bácsi, vettem, hoztam,
Mit csináljak vele mostan?
- Dobd a tűzbe hamarjába.
Jó meleg lesz a szobába!
- Beledobtam, lángol, ég is,
Mit csináljak mostan mégis?

- Mostan hányjál bukfencet,
Mert a tanító csak henceg,
Nem tud ő se jobbat ennél,
Amitől okosabb lennél!

Égszakadás, földindulás
Az agyamban egy pattanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

TIZENEGYEDIK SZÍN

Hálaisten, nem kell
Iskolába menni,
Ádámnak, Ferkónak,
Nincsen dolga semmi.
Kimennek sétálni
A piacra ketten,
Azt mondja az Ádám:
- Jaj, de éhes lettem!
Ferkó mondja - Addig ehetsz,
Míg a zsírtól meg nem repedsz,
Amíg tele van az erszény,
Te maradsz a polgáreszmény!
Pénzért mindent megkapunk,
Vedd elő a bukszát,
Vendéglőben sört iszunk,
Megesszük a buktát!

Arra megy az Évike,
Figyeli, hogy nézik-e?
Játékot kér Ádámtól,
Szereti is hálából.

De a gonosz Luci Feri,
A játékot összetöri,
- Nem kellesz már nékem, Ádám,
Tanuld meg a versen:
Akad, aki többet ád ám,
Ez a szabad verseny.

Égszakadás, földindulás,
A zsebemen egy koppanás,
Átszaladunk egy más korba,
Szaladj te is, pajtás!

TIZENKETTEDIK SZÍN

Hát ez meg már micsoda?
Gőzmalom vagy mosoda?
Akár gyár, akár malom,
Benne nagy az unalom.
Olyan tiszta, olyan csendes,
Olyan sima, olyan rendes.

Nem lehet bent hajkurászni,
Henteregni, falra mászni.
Nem csinálnak benne ácsok
Kardot, csákót, kalapácsot,
Csak gépet, meg kereket,
Csupa rendes gyerekek.

Gyerünk, Ferkó, lássuk,
Itt fogunk ma hálni!
Hadd lám, tudnak-e valóban,
Mint mi tudtunk, fűben, hóban
Olyan édes, kicsi, kedves
Kereket csinálni?

Ez ló, kutya, macska, virág;
Ilyen volt a régi világ.
- Hát ma nincs belőle már!
- Egy maradt csak: a szamár.

Égszakadás, földindulás,
Csak ketyegés és kopogás,
Fel az égbe, pajtás!

TIZENHARMADIK SZÍN

Jancsi, Pista, Marcsa, Lenke,
Ez itten a végtelenke!
Ferkó mondja: hallga, csitt,
Itt elbújunk egy kicsit!
Ádi fél, remeg, gyanakszik,
- Földtanár úr megharagszik,
Hogyha jön és nem talál.
Ferkó röhög: - Oh, te gyáva,
Szebb a pulyka, mint a páva,
Mit nekem föld és halál?
Ádi mondja: - Ecki-becki,
Engem ugyan nem nevetsz ki,
Vagyok én is, ide-nézz,
Nekem semmi az egész!

Földtanár úr dúl-fúl, dörög,
Hol van az a komisz kölök?
Meg kell írni, ecke-becke,
Még mindig nincs meg a lecke!

Égszakadás, földindulás,
A léghajón egy robbanás,
Le a földre, pajtás!

TIZENNEGYEDIK SZÍN

Ejnye, csípje meg a csóka,
Több az ember, mint a fóka.
Ez már nem vicc, nem is móka,
Félre jelmez és paróka!

Csupa jég és csupa hó,
Vörös a nap, halihó,
Bife-befagyott a tó,
Didereg az eszkimó,
Mégsincs kedve korcsolyázni,
Inkább volna falra mászni.
De a kunyhó fala sík,
Ha rámászik, leesik.

- Évi, Évi, - Ádi mondja:
- Hol a púder meg a spongya,
Mert itt kissé ronda vagy.
Évi mondja: majd ha fagy.
Nem kell szépség, nem, nem, nem,
Fázom, nem ér a nevem.
Veletek tovább nem játszok,
Vigyetek már haza, srácok!

Ferkó mondja: csípje csóka,
Nem kell móka, nem kell fóka.
Álommozi lepereg,
Ébredjetek, gyerekek!

UTOLSÓ SZÍN

Álommozi nem forog,
Ádi, Évi hunyorog.
Csodálkozva széttekint,
No most itt vagyunk megint.
Édenkertből kihajítva
Kuksolunk megint sunyítva.
Kinek volna tovább kedve
Hinni, élni lelkesedve.

Luci Ferkó nyavalyás,
Te vagy mindenben hibás!
Hagytál volna nekünk békét,
Mért csináltad ezt a zrit?
Most a remény nem virit,
Elmondtad a mese végét.

Ádi henceg: - Tudod mit,
Mondok neked valamit.
Oda álom, ide álom,
Nekem ez nem ideálom.
Ha akarom, nem csinálom,
Ez az élet piszokfészek,

Nem csinálom az egészet,
Én elmegyek, kegyed ül,
Rám a Gellért hegye dül,
Csináljátok egyedül!
S ugorna már lefelé,
Ekkor jön az Évike:
Ádi, gyere, csitt-csitt-csitt,
Súgok neked valamit.

Unom én az egész mesét,
Ez a játék egy hülyeség.
Te is hagyd ott Lilit, Ferit,
Akik mindig egymást verik,
Nem kell nekem több fiú,
Mind hencegő és hiú.

Fiú lánynak nem barát,
Unom már a maskarát.
Csinnadratta, kereplő,
Nem leszek már szereplő.

Mindig másnak látszani.
Nem kell kalap és kabát,
Csinálok kócból babát,
Azzal fogok játszani.

Ádi is szól szemlesütve:
Mégis jobb a zsemle sütve,
Puha kenyér, házi koszt,
Ördög vigye a gonoszt.

Jóistenke hallva eztet,
Csendben mosolyogni kezdett
Hegyes bajusza mögött,
S elküldte az ördögöt.

Aztán így szólt: no, mint mondok,
Kell-e még az almakompót?
Mért ettétek azt a vackot?
Kaptok érte két barackot.

Az egyiket Évi kapta,
Fejebúbját tapogatta.
- Csak azért, hogy meg ne hízzál,
Másik Ádám fülét érte,
Nem is haragudott érte.
- Te meg, fiam, bízva bízzál.

Így mesélte ember a fiának
S ezzel vége a komédiának.

KÜLFÖLDI PRÓZA

DICKENS

KOPPERFFY DÁVID

Nevem Kopperffy Dávid, egy kis házban születtem, a folyó közelében, ahol hajómunkások ácsoltak, és a köd állandóan befolyt az utcánkba. Születésem előtt három nappal anyám a mi kis dolgozószobánkban ült, és fejkötőcskét hímzett, miközben gyakran áttekintett a szomszéd-ablakra. A szomszéd-ablakban egy öreg hivatalnok címszalagokat írt; minden öt percben benyúlt a zsebébe, egy kis füstölt halat vett ki, és egyetlen harapásra megette, miközben a fejét csóválta, és minden hal után így szólt: „Ó, szerencsétlen Jemmy-m! Szegény, szerencsétlen gyermek!”

Míg ezek történtek, az előszobában megszólalt a csengő, és anyám, miután letette kezéből a horgolást, kiment és ajtót nyitott. Az ajtóban először egy hosszú, nedves kéz jelent meg, azután egy fej, ami nagyon hasonlított a kézhez, legalább anyám úgy találta, mintha egy kifordított tenyérre két szemet, orrot és szájat alkalmazott volna valami ügyetlen bábfestő. A fej után hosszú, barna kabát következett, majd szürke, csíkos nadrág, végre két eléggé viseltes cipő. Mikor az egész alak bent volt, szertartásosan meghajolt anyám előtt, és kijelentette, hogy Bebnek hívják. Beb úr e szavak után hátrafordult, füttyentett, és így szólt: „Kuss, kuss, Napóleon! Nem tudsz illemet?” Anyám csodálkozva tekintett ki a folyosóra, hogy a kutyát vagy más állatot keresse, akihez szükségképpen e szavakat intézte Beb úr, de nem látott senkit és semmit. Kissé zavartan betessékelte Beb urat, és megkérdezte, mivel szolgálhat.

Beb úr levette kalapját, zsebéből egy félméter hosszú gumicsövet halászott ki, ezzel a csővel megdörgölte homlokát, visszatette a csövet, és titokzatosan így szólt:

- Kopperffy asszonysághoz van szerencsém?

Anyám biztosította, hogy ahhoz van szerencséje.

- Nos - mondotta Beb úr, lehetőleg még titokzatosabban -, nos, nos, asszonyom, ugyebár, tartsuk szem előtt mindig a kedélyességet, a tisztességes kedélyességet, valóban, asszonyom!... Kuss, kuss, Napóleon! Nem tudsz illemet?...

Az utolsó szavakat hátrafelé intézte, mintha a szék alatt volna az a valaki vagy valami, akit ily módon utasított rendre; de anyám csodálkozva tapasztalta, hogy semmi sincs ottan.

Beb úr figyelmeztetőleg emelte fel egyik kezét, és egyre titokzatosabban folytatta:

- Mert legyünk tisztában, asszonyom, azzal, hogy a tisztességes kedélyesség, a tisztességes, ismételten, szóval... nos, asszonyom, mi mindnyájan szegény, szánandó halandók vagyunk csak... Kuss, kuss, Napóleon!

Anyám megnyugodott benne, hogy Beb úrnak ez már valamely jámbor szokása, amiben kár őt megakadályozni. Nem is akadályozta meg, annál kevésbé, mert e percben kopogtak, és Neekle asszonyság tette tiszteletét. Neekle asszonyság nagyon derék hölgy volt, és szívesen meg-bocsátotta neki az ember azt a sajátságot, hogy beszéd közben a kezében levő sodrófával

annak a fejét verte, akivel beszélt, és minden ütésnél így szólt: „Hihi!... Papperlapapp!” Különben állandóan nagyon vidám volt és az embereket „csokoládés brátyuská”-nak nevezte.

- Édes csokoládés brátyuskám - mondta Neekle asszonyság anyámnak -, hát mit szól ezekhez a gyerekekhez? Hihi, papperlapapp!...

- Asszonyom - szólt közbe Beb úr ünnepélyesen -, nagyon sajnálnám, ha elfelejtené, mennyire tisztában illik lennünk azzal, hogy a tisztességes kedélyesség - szóval, hogy mi ama szegény halandók vagyunk, akiknek... Kuss, kuss, Napóleon!

Anyám zavartan és tétován nézett ki az ablakon, melyen keresztül a szemben levő ház emeletén láthatta az öreg hivatalnokot, amint körülményesen letette kezéből a tollat, zsebébe nyúlt, egy füstölt halat szedett elő, megette és így szólt: „Ó, szerencsétlen Jemmy-m - szegény, szerencsétlen gyermek!”

Ezután három nappal születtem én.

Folyt. köv.

ZOLA EMIL,
a realista

AZ OLAJ

Regény
Zempléni P. Zola

Gervaise háromnegyed hatkor jött haza a rue-de-Puanteon keresztül; délután a marhavásáron volt, amiből a szoknyájának még mindig valami átható vérlészaga volt, alul, a könyökén, egy darab vörösesbarna húsmaradék beleakadt egy félcentiméter hosszú szőrszálba, és ütemesen ringott.

Gervaise most fejét előretartva belépett a fülkébe, és elrendezte a kulcsokat.

Anyja Plaussansban halárus volt, a fekete Rougon leánya, tizenkét éves korában egy homályos reggel a falu aljegyzője odafektette a zsákra: azután Mourmelonba került, és ott gömbölyödött le. Fivére, Claudius, a másik mourmeloni család harmadik fia, a későbbi festőművész, akkor Antwerpenben a rue-de-Foutoche-on lakott, egy éjjel nagy gyomorfájásra ébredt, de ez később elmúlt. Nagynénjük, a sánta Fouan, szintén rosszgyomrú volt; később visszajutott Plaussansba. Itt született Gervaise.

Most nyugodtan leült, a csapokat megigazította, betolta az ajtókat, majd lassan kisöpört. Az éjféli Párizs ébredezett már, és a Douan utcai állami szabadalmazott sóhivatal felől vörösesbarna hajnal terjengett. A túloldali fűszerüzletből gálic-szagot lehetett érezni, fölötte elsárgult, rojtos táblán rondírással volt kiírva a tulajdonos neve, kék festékkel elölről hátrafelé, úgy, hogy a betűk egymás után következtek. Lejjebb a lépcsőn túl, három méternyire, kissé kopott utcakő áll több más utcakövek között, jobbsarkán egy tüdővész-bacilus nézett visszafelé, a rue-de-Bombarde-ról idelátszó dóm irányában, és a bajuszát pödörte.

Gervaise az érett, kissé sajtszagú nők nyugodt testtartásában lélegzett, letörölte a támlákat, az üvegajtót, melyen a „Férfiak” felirat elhomályosodott, megdörzsölte, és egykedvűen leült szokott helyére.

Fivére, Nana, néhány év előtt Párizsba jutott, a császárság utolsó napjaiban és fehérnemű-kereskedést nyitott, Párizs gyomrában, a Munka, Germinal, Zempléni P. Gyula.

Hirtelen fel kellett ugornia. Erőteljes, borízű hang zavarta. Ez Caboche volt, akit „nyiszlett-szájú”-nak is neveztek, mert állandóan rossz szagú volt a könyöke egy darab bőrtől. Most az olajat hozta, és visszafelé lépett be a fülkébe.

- Elhoztam az olajat, asszonyság - mondotta, az egész fülkét betöltve saját hangjával, mely erőteljes, kicsit rojtos szélű torkából a száján keresztül jött.

- Az ördögbe is! a disznók ugyancsak teleböffentették a hátulsó pofájukkal!

Nagyanyja Plaussansból jött, a második császárság idején, és visszament oda, ahonnan jött.

Caboche most részletesen kezdte a szagtalanítást: először a szürke fal felső részét kente be olajjal, az átható, nehéz olajszagot élvezettel szívta be, mely második természetévé vált. Ha ezt a szagot érezte, megvadult, és nem bírt érzékeivel: ilyenkor kitört belőle az állat az emberben, s könyökével csontos talpát verve, fejletlen leányokat rohant meg az utcán. Ezt a munkát nagyon szerette: lassú tempóban, egyenletesen kenegette az olajat. Kedvére volt ez az egész rikító színű épület, ahol egész Párizs megfordult, s egyszerű zubbonyos munkások jól öltözött hivatalnokok és magasrangú katonák kezébe adták a kilincset, mely ne tessék becsukni, magától záródik. A régi császárság minden pompája és bűne elvonult itt szemei előtt: - ide mindenki betért, s gyalog, levetve minden szokásformát és sallangot, egész megrázó, valódi természetességében mutatkozott az élet igazi, hamisítatlan, echt nyomorúsága, igazi, finom, undok nyomorúság, nem csalás, nem ámítás, nemtetszőért visszaadjuk a pénzt.

Caboche most bevégezte a munkát: Gervaise féloldalt állt, és háta táján valami langyos lágyságot érzett, s hirtelen összeborzongtak. A férfi még habozott egy ideig, azután hirtelen orron ragadta a nőt, kiben e perc lázában csak a húst látta. Nehány pillanatig egymásnak szegezett pofacsontokkal küszködtek, és kifeszített, libegő orrukkal csapkodták egymás fejét.

- Az ördögbe is - sziszegte az olajozó -, a piszkos disznók! Mindent elrondítanak nekem!

És hátul, a fülke homályában, a régi csapok és olajostömlők között az olajozó odafektette Gervaise-t egy karbolospalack dugójára.

Unokabátyjuk Plaussansban született, és 1823-ban került a katonasághoz, önkéntes ajánlkozás után.

II

Gervaise február végén hízott le: a Place de la Gloire szürke kis épülete jól ment, és a család tartós, tűrhető jólétnek nézett elébe a császárság második korszakában. Március elején voltak a mozgósítások, Neippery tábornok falragaszokban hívta föl az ifjúságot. Boche katonának vonult be, és a Place-téri kutyaszőr-üzlet homályában esténkint nagyon különös árnyékok suhantak a mellékhelyiségek felé. Az öreg Fouan kicsit furcsán szedte a lábait: valami undorító betegségről beszéltek, amit a vállperecébe kapott: - az első emeleten tréfásan „rohadamelle bácsi”-nak nevezték. Ilyenkor rekedten káromkodott.

- Csak azok a r...k ne járatnák a sz...at![4] - mondotta. - Hiszen mindenki tudja, hogy a sánta Liza csupa b...ból meg ny...ta a szemét!...

Annyi igaz, hogy a kövér Liza szemei estefelé, mikor tavaszi szelek rohadt ibolyabűzt hoztak az uzsorakamatra eladott és kissé már szintén rohadó ákácerdő felől: - hogy ilyenkor a természetellenes kövér Liza szemei gyanúsan gennyesek voltak. Másképp simán és nyugodtan folyt az élet, ja igaz, Germinál-anyó a talpán valami kiütést kapott, azt folyton vakarta realizmusból.

Egy napon Gervaise korábban jött haza a rendesnél, és ott találta Caboche-t az olajosnál. Utóbbi időben Caboche egészen átadta magát ennek a szenvedélynek: szélesen nekifeküdt a munkának, elborult, nyirkos szemekkel, vastagon rakta föl a falra az olajpászmákat. Lábai, ruhája egészen át meg át volt itatva a súlyos illatú anyagtól, melyet szenvedéllyel szívott magába. Érzése, öntudata, úgy látszik elborulóban volt: részegen nézett Gervaisere, és

---

[4] A ..... pontozott kifejezések reprodukálhatatlanok: a t. közönség felhívatik, hogy képzeljen a pontok helyébe olyan undorító szavakat, amilyenek csak jólesnek.

megfogta lábujját. Gervaise egy percre elbódult, és maga is közelebb hajolt az olajoshoz: térdeik érintkeztek, de e percben valaki sietve nyitotta ki az üveges ajtót, és így nem történt közöttük naturalizmus, tessék türelemmel lenni.

XXXIII

A nyár közeledtével Gervaise-nek a higiénikus papírt kellett beszerezni, és Versailles felől, az erdőn keresztül jött. Fülledt és fojtó volt a levegő, mindenféle virágok szag-váladékokat leheltek magukból, nemi betegségekben szenvedő pacsirták nyöszörögtek az ágakon: de Párizs felől üdítő vitriol-illat terjengett.

A Place de-la Gloire-i ház egyik első osztályán azonban leszakadt a zsinór, úgy, hogy a csatornarepedésből az egész anyag belefolyt a csészébe, és oldalt lecsurgott az olajjal együtt. Mire Gervaise hazajött, tele volt naturalizmussal az egész fülke. Mindezt a túlzott, rettenetes, ellenállhatatlan olajozás idézte elő, mely pusztulással fenyegette a családot. Ez a nyomasztó, borzasztó nyomor július elsején történt: az a Moltke éppen ezen a napon jutott el Sedanig: - az a Bismarck hadisarcot követelt és az az Európa, tetszik tudni, ott valahol az Atlanti-óceán mellett, éppen világválság előtt állott, és más, hasonló jelentéktelen romanticizmus történt. Szóval az egész anyag az olajjal együtt lecsurgott és Gervaise körme alá a pépszerű masszából bejutott egy darab. Aznap a fűszerüzletben Fouan apró patkánya hányni kezdett.

Anyja Plaussansban egy csatornában született, unokafivére volt Nanának, a párizsi cocottenak. Tíz éve jutott Párizsba.

- A vén X...n!! - ordított részegen, bődülten Caboche... Hogy kr...nának a z...jébe!!...

Azzal elment.

LX

Két év múlva Gervaise-éknek ki kellett költözni. A mértéktelen, rettenetes olajozás felemésztett mindent; a zsíros folyadék felszívódott a falakba, és aláásta a padozatot. A züllött, degenerált és elpuhult nemzedékek ama borzasztó és átkos szenvedélye, hogy olajjal akarta szagtalanítani a naturalizmust, végre rettenetesen bosszulta meg magát. Caboche egy napon összeesett a gödörben: hányni kezdett, és minden tagjából olaj szivárgott. A kórházba vitték.

CX

Mikor Gervaise a kórterembe jutott, Caboche éppen olajat sírt. Két apáca fogta, három zöld és megpenészedett hulla között, a morgue-ban. Rettenetes bűz áramlott mindenfelől.

Este volt, mire Gervaise az utcára került. Egy hordó olajba lépett. Mindenünnen olajszagú emberek vánszorogtak: az ádáz méreg felszívódott Párizs összes falaiba, és lecsurgott az Eiffel-torony tetejéről. Téveteg, olajos szemekkel vonszolta egy ideig testét, aztán összeesett egy gödörben.

És egyetlen, növekvő, ellenállhatatlan zúgás áradt ekkor a boulevardok felől, az erdők felől s az alkonyati égről: a szörcsögve szívódó, romboló olaj zaja, az olajé, mely sárga, rohadt, pusztító szemfödővel borult most a haldokló Párizs büdös hullájára. Az olajé, mellyel szagtalanítani akartak, s mely most magába fullasztott mindent, életet és halált, nyomort és romanticizmust.

És a Pont-de-Neuf alatt, mintha semmi se történt volna, nyugodtan és megvető mozdulattal végezte igaz, emberi kötelességét egy harmadik realista.

DOSZTOJEVSZKIJ

ROSZKORNYIFOG

Mottó: *„Ha nem akar jól menni,*
Muszáj kicsit szenvedni,
Muszáj szenvedni,
Muszáj szenvedni.”

I

Egy fiatal ember ment végig a Korszki-proszpekten, egy poros, forró júliusi reggelen, a...-ni vámház irányában, lent, a folyóparton, ahol már az ötödik kormányzóság hivatalnokai kezdődnek.

- Jó reggelt, bátyuskám, Fjedics Nikomir! - kiáltotta jóízűen a háta mögött egy hang.

Kotyka megfordult, nevét hallva. De nem felelt rögtön. Hol is hallottam én, tűnődött magában, hogy a tüdővészesek haláluk előtt jobban érzik magukat, mosolyognak, jobbára történeteket mondanak el? Talán megbékélnek a sorsukkal?

Ezt csak egy pillanatig gondolta Kjola, aztán nevetségesnek találta az egészet. Eh, köpök rá! - suttogta halvány mosollyal, és még a kezével is tett egy mozdulatot, mintha csitítani akarna valakit.

A beszélő közben közelebb jött.

- Á, á, Petrics Nabukoszma! Fogadjunk, hogy nem emlékszik rám! De hogy is emlékezne, hogy is! Pedig Porfirovna Agászja beszélt Önről, galambocskám, még meg is invitálta, hehehe, hiszen tudja, a dohánytőzsde, no igen. De különben Agocska igazán szereti önt, csak hát ő olyan... hiszen tetszik tudni. „Kuropintyó, akvaszka...” és a többi, mint ahogy rólunk mondják, a norszki kormányzóságban. De azért tiszt, méghozzá élelmezési! - tette hozzá bizonyos tisztelettel, amit mindketten észrevettek. Roszkornyifog *nagyon is* észrevette ezt a tiszteletet, és az az érzése volt, hogy Kjekbaljekof is észrevette, hogy ő észrevette.

- Már nagyon is vidám vagy - gondolta magában, és elsötétült.

Kremja azonban tovább fecsegett, de nem vette le a szemét Afganisztovics Rudolfról.

- Hja persze, maguk bőrtokosak - mondta, nem minden elismerés nélkül -, tudja, galambocskám, hiszen nekem mindegy is. Maguk mindig csak gondolkodnak és káposztalevest esznek - honnan az ördögből szedik azt a káposztalevest! - dörmögött. - Na de sietek! Apropó, hogy el ne felejtsem, de igazán: maga is azt hiszi, hogy a teremtés kezdetén a végokok... szóval, nekem Nekrikocskov említette ezt, hogy bizonyos körülmények között... hiszen tudja!

- Tudom - mondta Roszkornyifog nyersen.

- Hát én őszintén szólva, úgy képzelem: ha vannak is végokok vagy végtelenség, mit bánom én: kérem, a párhuzamos vonalak csak találkoznak egyszer, nem igaz? de bizony találkoznak,

még köszönnek is egymásnak, kezet fognak: akkor hát minek az egész, kérdem én öntől, Rocsmirkiktovloffonovics Mátya, kedves galambocskám? De most igazán sietek. Au revoir!

Roszkornyifog utánanézett. - Először a nyakát - mondta fájdalmasan. - Aztán kicsit megforgatom, kicsit jobbra, a hegyével, a gyomra felé, és nyugodtan, nem sietve, felmetélem. De miért nem esik jól nekem ez a gondolat, hogy jobbra, a hegyével? Miért tartom ezt szokatlannak, legalábbis? Úgy látszik, kicsit ideges vagyok.

II

E beszélgetés után két nappal Roszkornyifog felkelt, hogy meglátogassa Libidinovnát. Lent, a kapu alatt palánkokat raktak egymásra, egy kancsal munkásféle ember, bőrzubbonyban, aki, úgy látszik, kicsit be volt rúgva, és valami dalt dúdolt. Még meg is állt, hogy végigvárja. A szomszédból veszekedés hallatszott.

- Kátya, te ördög! - sipítozott a vénasszony. - Ki a szállásból! Ki a szállásból!

Valami repült a levegőben, közel csapott le. Egy fél papucs. Siránkozó gyerekhang vegyült a lármába. „De mátyuska, hiszen Jekaterinovna is... mátyuska, az isten szerelmére, gondoljon az üdvösségére!”

Hirtelen elhallgatott a lárma, mintha elvágták volna, mintha valaki betette volna az ajtót.

- Hogyne, majd éppen a rendőrség - dörmögött egy hang.

Roszkornyifog ferdén elmosolyodott, halványan, betegesen. Mi az - hökkent meg hirtelen -, csak nem felejtettem el Kolmikoffnak szólni, hogy Dunyocska is... De milyen ideges vagyok - tette hozzá merengve, miközben a káposztavágó kés nyelét háromszor egyforma ütemben beledöfte a vénasszony hasába. Olyan, mint a főzelék - villant át rajta, de csak egy pillanatra.

A test előregurult. Roszkornyifog gyanakodva nézte. Forró, gyermekies hála öntötte el. Érezte, hogy valami soha el nem múló változás veszi hatalmába. Hát ilyen - tette hozzá később -, de csak nem vagyok beteg? Aztán megnyugtatta magát.

III

Ugyanakkor a következő álmot látta Roszkornyifog. Úgy volt, mintha ők ketten, Kjebalklajovval, együtt volnának gyerekek, és egy nagy, sárga ház ötödik emeletén volnának, az ablakokban, melynek üvegén zöld penész volt és légypettyek. És akkor Mátya egyszerre csak elkezdte nyomni kifelé Kjebalklajovot. És csak nyomta kifelé az ablakon, és Kjebalklajov csak kiabált, hogy nem bírja - és Mátya nyomta tovább, és Kotyka alulról húzta a Kjebalklajovnak a fejét -, és már olyan hosszúra kihúzták őt, hogy leért a második emeletre, de még élt és siránkozott, öt méter hosszúra kihúzott szemekkel, nyögve, hogy csak Szemjonovnát ne bántsák. És Roszkornyifog érezte, hogy ezt nem lehet, nem szabad, de mégis húznia kellett, és ekkor Kjebalklajov egyszerre elszakadt, derékban, egy nyers, süket hangot adva.

Hideg veríték ütötte ki a homlokát. Halkan zokogni kezdett, tudta, hogy innen kezdve valami új, valami más dolog kezdődik, ami eddig még nem volt. De ennek a *más*, annak az *új* dolognak a leírása már nem tartozott az ő eddigi életéhez - az ő eddigi élete ezzel végérvényesen és örökre lezáródott.

KÜLFÖLDI DRÁMA

IBSEN HENRIK,
a ködös

A KÉNGURU

Norvég dráma öt felvonásban. A legszükségesebb kilencvenkét kötetet magyarázattal együtt bérmentve szállítja az „Egyedüljogosított Versenykívüli Schnabsen-magyarázó Részvénytársaság Kénguru Alosztálya" vízhatlan csomagolásban.

ELSŐ FELVONÁS

Előkelő berendezésű társalgó Wekerke bankárnál. Borús, őszi délután. Wekerke a pamlag bal sarkában ül, és újságot olvas. Nyafson, a fia, az előtérben fel és alá sétál, balfelé. Egyik kezét néha felemeli, mellyel végigsimítja az orrát. Ilyenkor másik keze idegesen megrándul. Jobbra, a háttérben, ingaóra, mely lassan és nyugodtan jár fél héttől negyed nyolcig. Ekkor kimérten üt.

WEKERKE
még kiolvas egy lapot. Felhúztad az órát, Nyafson?

NYAFSON
megáll, felnéz. Igen, felhúztam. *Féloldalt fordulva átmegy a színen.*

WEKERKE
halkan. Úgy. *Tovább olvas negyed nyolctól háromnegyedig.*

NYAFSON.
Még mindig esik. *Szünet.*

WEKERKE
félig ülőhelyzetbe emelkedik, mereven ránéz. Még mindig. Az éjjel is esett, az erdők egészen nedvesek lettek.

NYAFSON
félig befogott szájjal. Hjalmár itt volt?

WEKERKE.
Itt volt, miért kérdezed?

NYAFSON
gondolkozik. Csak úgy. *Jobbról átmegy a színen, beleakad a szőnyegbe, és idegesen megigazítja. Az óra ketyegve jár háromnegyed nyolctól fél kilencig. Nyafson végigsimítja orrát.*

WEKERKE.
Mi van az orroddal?

NYAFSON.
Semmi, az a daganat.

WEKERKE.
A nagyapádnak is így volt, Nyafson, de miért nézel olyan különösen.

NYAFSON.
Igen, a nagyapámnak, különös. *Átmegy a színen, szünet.* A nagyapámnak. *Hosszabb szünet.* És Hjalmár kisleányának. *Nagy szünet.* Hjalmár nagyon szegény, Hjalmár. *Teljes szünet.* A daganattól van. *Vakáció.*

WEKERKE.
Most elmegyek, Nyafson. *Jobb lábbal lelép, lassan kabátot vesz, elmegy. Egészen besötétedik, kívül permeteg eső.*

NYAFSON
hirtelen megfordul, az előtérbe jön. Arca végigvonaglik. Halkan. Én is elmegyek. *Visszafordul és el. A függöny elernyedve, magától lehull.*

MÁSODIK FELVONÁS

Hjalmár lakásán, asztalosműhely. Elöl asztal, lámpával, mindenféle szerszámokkal. Hjalmár éppen egy kasztnit farag, a háta és oldala már megvan, most az ajtót csinálja, azután lakatot készít bele. Butta, a felesége, enyvet főz kék lábosban. A lámpa füstöl: nagy büdösség.

HJALMÁR
két szöget ver be oldalt, egyet belülről. A csavarok kicsik, hozni kell újakat.

BUTTA.
Hjalmár, a csavarok nem kicsik.

HJALMÁR
visszafordul. Hogy gondolod ezt?

BUTTA.
Nem a csavarok kicsik, a lukak nagyok. *Átmegy a színen, felhúzza az ablakredőnyt. Majd a kályhához lép, ebédet főz, kirakja, esznek, majd emészteni kezdenek.*

NYAFSON
kopog, belép. Jó napot, Hjalmár.

HJALMÁR
felugrik. Kedves Nyafson, jónapot. Kérlek, foglalj helyet. Nos, nos? *Szünet.*

NYAFSON
féloldalt leül. Hogy vagytok?

HJALMÁR.
Ó, tűrhetően. Most ebédeltünk, a kénguru is.

NYAFSON.
A kénguru?

HJALMÁR.
Te nem is tudod, kedves Nyafson, nekünk egy kéngurunk van.

NYAFSON
komoran. Egy kénguru!

HJALMÁR.
Képzeld, a múlt héten beugrott az ablakon, egészen váratlanul. Bent tartjuk a kamrában.

NYAFSON
közel hajol, titokzatosan. A kénguru?!...

HJALMÁR.
Igen, a kénguru. *Nyafson átmegy a színen, végigsimítja orrát.*

HJALMÁR.
Mi van az orroddal?

NYAFSON
hirtelen leül, gyorsan és akadozva beszél. Hjalmár, beszélnem kell veled. Te csodálkozni fogsz, de egyszer meg kell tudnod. *Feláll. Szünet.* Hjalmár, az én lelkemen egy daganat van. *Siket némaság.*

HJALMÁR.
Wieso? Egy daganat?

NYAFSON.
Már régen beszélnünk kellett volna erről. A nagyapám, Hjalmár, a nagyapám. Daganat a lelken, amely felnyúlik az orrba... Valami atavizmus... Az egész családunkban ez a borzasztó dolog, daganat a lelken... érted?! Érted?! Borzasztó*! Alulról fölfelé borzong.* Érted?!

HJALMÁR
nyirkos félelemmel. Érti a Kozarek!

NYAFSON
kitágult szemgolyókkal. Az nem baj, majd az esztétikusok megmagyarázzák. Isten veled, Hjalmár. Viszontlátásra, asszonyom. *Sietve kezet fog és el a balfenéken.*

HJALMÁR
gondolkodva áll. Daganat... daganat a lelken... *függöny.*

HARMADIK FELVONÁS

Hjalmáréknál. Butta vasal, Hjalmár elöl ül egy széken.
Nyafson.

NYAFSON.
Eljöttem hozzád, Hjalmár.

HJALMÁR.
Igen, igen, eljöttél. *Szünet.*

NYAFSON
halkan, maga elé. Hjalmár, te kénguru.

HJALMÁR.
Mért vagyok én kénguru?

NYAFSON
mintha keresné a szavakat. Hjalmár, megmondom neked. Én tegnap rájöttem valamire, valamire. *Titokzatosan.* Tudod, Hjalmár, rájöttem, hogy mi mindnyájan kénguruk vagyunk!

HJALMÁR.
De Nyafson!

NYAFSON.
Igen, igen, Hjalmár. Mikor tegnap megmutattad nekem a kengurut, egyszerre világosság gyúlt a fejemben. És rájöttem a mi nagy, borzasztó végzetünkre. A mi lelkünk olyan, mint a kénguru lelke, amely felszökik, magasra tör -: de nem tud megállni a négy lábán. Tehetetlenül vergődünk az egyetlen erős embernek, az apámnak a lelki szívóssága előtt. Az apám feleségül adta hozzád Buttát: - pedig jól tudta, hogy neki is...

HJALMÁR
derengve. Neki?

NYAFSON
tompán. Neki is daganat van a lelkén. *Szünet.*

HJALMÁR.
Mit, mit tegyünk?

NYAFSON.
Nekünk egy borzasztó nyomás, egy fenyegető felhő ellen kell küzdenünk, Hjalmár. Minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy legyőzzük a daganatot... Érted, érted...? *Idegesen mozgatja füleit.* Most elég erről.

HJALMÁR.
Igen, azt hiszem...

NYAFSON
felugrik. Most megyek, Hjalmár, majd látogass meg, együtt vacsorázunk... *Átmegy a színen, visszafordul, halkan, de erősen.* És, Hjalmár - vigyázz a kengurura...! Vigyázz a kengurura!... *függöny.*

NEGYEDIK FELVONÁS

Hjalmáréknál. Butta a padlót súrolja, majd ablakot tisztít.
Hjalmár fel s alá jár.

BUTTA.
Igen, még mindig esik. *Hjalmár a kezeit lefelé görbíti.* Mi az?

HJALMÁR
különös orrhangon. Semmi. Nyafson nem volt itt?

BUTTA.
Itt volt, megnézte a kéngurut.

HJALMÁR.
Jól van. *Lefelé mozgatja a kezeit.*

BUTTA.
Wekerke eljön holnap.

HJALMÁR
előregörbített lábakkal fölemelkedik. Úgy.

BUTTA.
Mit csinálsz?

HJALMÁR.
Semmi, semmi.

BUTTA.
Bágyadtnak látszol: itthon maradsz? Tökfőzelék lesz.

HJALMÁR.
Tökfőzelék? *Függöny.*

ÖTÖDIK FELVONÁS

Hjalmáréknál. Hjalmár az ajtónál áll, jobb karja és bal lába kívül van, az orra is, így beszél befelé egészen a felvonás végéig. Butta harisnyát köt keresztöltéssel. Léghuzam.

BUTTA.
Mit állsz ott az ajtóban, ugyan gyere be.

HJALMÁR
révetegen. Semmi, semmi, a lábamat gyakorlom. Mindjárt jövök. *Kifelé rúg.*

BUTTA.
Wekerke jön.

HJALMÁR.
Annál jobb, annál jobb. Mindent meg kell tennünk, mondotta Nyafson.

BUTTA.
Mit is akar tőlünk ez a Nyafson!?

WEKERKE
belép. Jó napot itten. Hjalmárral beszélhetek?

HJALMÁR
az ajtóban. Azonnal, azonnal jövök.

WEKERKE.
Mi az? Nem jól érzi magát?

HJALMÁR.
Semmi, semmi - hm.

WEKERKE.
Egy régi tartozásunkról kell beszélnem önnek, Hjalmár úr. Kérem, nem foglalna helyet?

HJALMÁR.
Még nem lehet, még nem.

WEKERKE
zavartan. Kérem, asszonyom, csak folytassa a kötést. Hm. *Szünet. Szürke köd. Butta azután feláll, és a kamrába megy. Wekerke gondolkodva ül. Hjalmár lassan, észrevétlenül belép, és helyet foglal egy széken, előrebukott fejjel, eleresztett tagokkal.*

BUTTA
megjelenik az ajtóban. A kénguru megdöglött. *Nagy csönd.*

WEKERKE
zavartan. Hm.

HJALMÁR
lassan kinyitja szemeit, előrenéz. Ké... kéngoru? Bu... Butta... a ké... kéngoru... *Egyszerre hosszan feláll, orra megnyúlik, ajka leliffen. Két kezét előretartja, lefelé görbítve. Lábait összehúzza, kinyújtja. Ugrik.*

BUTTA.
Ó, Hjalmár!

HJALMÁR
nyelve kilóg, szemei becsukódnak, arcvonásain valami rémes, tehénszerű szelídség ömlik el. Az asztal tetejére ugrik, onnan a plafonra.

BUTTA
remegve. Hjalmár, megbolondultál, Hjalmár?

WEKERKE.
Pardon, ez furcsa.

HJALMÁR
óriási ugrásokban keresztülrohan a szobán, és nyeríteni kezd. Nyafson sápadtan megjelenik az ajtóban.

WEKERKE.
Íme, a te műved.

NYAFSON
halkan. A daganat... a daganat a lelken...

Függöny

G. B. SHAW

JANCSIKA

Történelemszemlélet tizennyolc színben

Első szín

A DAUPHIN.
Ahhoz képest, hogy a tizennegyedik században szereplő híres történelmi alak vagyok, elég rosszul megy nekem.

KÉKSZAKÁLL.
Well, well, mondanám, ha nem volnék francia. Az angolok elfoglalták Párizst.

A DAUPHIN.
Nagyon kellemetlen színben tünteti fel őket. Várost elfoglalni ízléstelen dolog. De az angolok mindig ízléstelenek voltak.

A FATTYÚ.
De íme, itt jön Jancsika, a szűz. Jön az ismeretlenből, és megy a történelem felé. Tehát úgy megy, mintha jönne.

A DAUPHIN.
A franciák is ízléstelenek, nincs nekik pénzük. Az nagyon ízléstelen dolog, ha egy nemzetnek nincs pénze.

JANCSIKA
jön balról. Isteni szózat vezérel engem, hogy Franciaországot felszabadítsam, és Karcsikát megkoronázzam. *El.*

A DAUPHIN.
Koronával nincs rajtunk segítve. Legfeljebb néhány frankkal. Ezt a dolgot valamikor gazdasági válságnak fogják hívni.

JANCSIKA
jön balról. Isteni szózat vezérel engem, hogy Franciaországot felszabadítsam, és Karcsikát megkoronázzam. *El.*

A DAUPHIN.
Ugyan ne beszéljen bele mindenbe, nem látja, hogy el vagyok foglalva!

JANCSIKA.
Igen? Akkor ide nézzen. *Megveri az angolokat, felszabadítja Párizst.*

A DAUPHIN.
De ki fogja ezt valamikor megírni, ezzel a gazdasági válsággal?

JANCSIKA
jön felülről. Pardon, egy percre... *Bevonul Rheimsbe, és megkoronázza a dauphint.*

A DAUPHIN.
Azonkívül még nagyon érdekes az is, hogy korunkban mekkora hatalma van a katolikus egyháznak, ugyanis szembehelyezkedik az uralkodókkal.

JANCSIKA
jön alulról. Isteni szózat vezérel engem, hogy menjünk Compiègne-be.

A DAUPHIN.
Nem tudom, később mi lesz, de az bizonyos, ha Luther Mártonnak volna esze, most jönne világra, mert minden megérett arra, amit őróla protestantizmusnak fognak nevezni. *Jön.*

JANCSIKA
megy. Tessék sietni, mert elfognak az angolok.

A DAUPHIN.
De mi közöm a protestánsokhoz, ha nincs pénzem?

JANCSIKA.
Elfogtak az angolok.

KÉKSZAKÁLL.
Sok igazság lesz abban, amit minderről beszélni fog egy bizonyos angol író.

JANCSIKA
szimatol. Itt valami lekozmásodott. Szent Isten, most veszem észre, hisz engem máglyán égetnek. *Elhamvad.*

Második szín

FRANCIA ELNÖK.
Érdekes dolog volt ez, azzal az orléans-i szűzzel, ezelőtt hatszáz esztendővel.

MACDONALD.
Most jut eszébe?

FRANCIA ELNÖK.
Valami angol darabot láttam, amiben előfordul.

MACDONALD.
Tudja, azért mégis jó, hogy meghalt. Mert manapság is vannak ilyen dolgok, és manapság is jó, hogy meghalnak.

FRANCIA ELNÖK.
Általában jó, hogy meghalnak. Ha nem halnának meg, még ma is élnének. És akkor mi nehezebben élnénk.

MACDONALD.
A természet nagyon bölcs.

FRANCIA ELNÖK.
De mi még bölcsebbek vagyunk.

Harmadik szín

RENDŐR.
Nagyon érdekes volt, amit ez a Képes Kisújság hoz, hogy a MacDonald meg a francia elnök találkoztak és beszéltek arról a darabról, amit arról a Johannáról írt az az angol író.

UTCASEPRŐ.
Hát bizony, ezek a politikusok is csinálhatnának valami okosabb dolgot, mint hogy elfecsegik az időt.

Negyedik szín

SZÍNIGAZGATÓ.
Látja, kérem, ez egy érdekes téma volna, megírni egy rendőrnek meg egy utcaseprőnek a beszélgetését, akik olvasták a Képes Újságban, hogy a francia elnök és MacDonald mit mondtak arról a darabról, amiben a Johanna előfordul, állítólag.

ÍRÓ.
Meg is lehetne írni. De mit szólna a közönség. A közönséget jobban érdekli, amit mi ketten beszélünk.

SZÍNIGAZGATÓ.
Ebben igaza van. Sőt, legjobban érdekli, amit ő beszél. Ezt kellene megírni.

Ötödik szín

ELSŐ NÉZŐ
jön kifelé. Te odafigyeltél?

MÁSODIK NÉZŐ.
Egy darabig. Tudod, sok igazság van abban, amit a színigazgató mondott az írónak, mikor szóba került az a darab, amiben a rendőr meg az utcaseprő elítélték a két politikus véleményét valami angol írónak valami darabjáról - de mi is volt az?

ELSŐ NÉZŐ.
Sejtelmem sincs. Egészen megfeledkeztem róla.

Hatodik szín

ELSŐ MARSBELI.
A Föld elégett. Sajnálom.

MÁSODIK MARSBELI.
Én is. Most soha nem fogjuk megtudni, miről szólt az a...

Hetedik szín

ARKANGYAL.
Na, hál' istennek - vége a világnak! De még mindig nem tudom, mi volt a véleménye Shaw-nak az egész dologról?

LUCIFER.
Te pali. Hát nem olvastad az előszót?

ARKANGYAL.
fejéhez kap. Elfelejtettem!

LUCIFER.
Pedig a darab nem fontos - máskor *csak* az előszót olvasd el.

Még tizennégy szín, aztán vége